

Cijena 10 kuna

ISSN 1874-4861

Broj 81 - Zagreb, 1. rujna 2012. godine

Jasenovac - Uštica

**Dan sjećanja
na romske
žrtve
holokausta**

Glina

Domu vratiti izvorno ime - Spomen dom

Brgudac

**Ulstri su
očuvane
vrijednosti
antifašizma**

Banski Grabovac

**STRADALI NE
ZASLUŽUJU
ZABORAV**

Jadovno

**SVAKA ŽRTVA
JE BILA
NEDUŽNA**

Srb

PRAVA ISTINA SE MORAZNATI

Split

Sjećanje na Prvi splitski partizanski odred

♦Splitski antifašisti okupili su se u nedjelju 26. kolovoza na splitskom predjelu Plokite ispred spomen ploče Prvom splitskom partizanskom odredu i obilježili 71. godišnjicu osnivanja odreda i strijeljanja 21 pripadnika tog odreda u Ruduši kod Sinja

Počast su odali predstavnici Udruge antifašista Splita, na čelu s **Josipom Milatom** i **Antom Adorićem**, dogradonačelnik **Jure Šundov**, SDP-ovci **Marin Jurjević**, **Vesna Perak Bone** i **Ivo Baldasar** te počasni predsjednik RNK Splita **Žarko Mihaljević** i brojni drugi predstavnici tog kluba.

Prigodnim riječima okupljenima se obratio predsjednik UABA grada Splita **Josip Milat**.

Sedamdeset i jedna godina prošla je otako je u rat protiv fašizma i u borbu za slobodu krenula grupa od šezdesetak mlađih Spilićana. Na spomeniku na splitskim Plokitama piše: »Poneseni snom o slobodi s ovog su mjesta 11. kolovoza 1941. krenuli u borbu partizani Prvog splitskog partizanskog odreda. Rodoljubivi Split nikad ih neće zaboraviti.«

Polažući vijenac, dogradonačelnik Splita **Jure Šundov** je rekao: »Životom su platili borbu za slobodu kućnog praga, države i domovine. Svi oni zasluzuju da im se naklonimo i ja to evo i ponovno jutros činim.«

S.D.

Na skupu ispred spomenika Prvom splitskom partizanskom odredu govorи predsjednik UABA Splita Josip Milat

Rijeka

ŽUPANIJSKA GODIŠNJA NAGRADA ANTIFAŠISTIMA

♦Godišnja nagrada Primorsko-goranske županije dodijeljena je ove godine Savezu antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije

U obrazloženju stoji da se nagrada dodjeljuje »za uspješnu organizaciju obilježavanja 70. obljetnice ustanka naroda Hrvatske, za organizaciju i članstvo u Stalnom forumu antifašista i instituta Jadransko-jonskih gradova te za unapredjenje demokratskih procesa i njegovanje antifašističkih tradicija.«

Aktivnosti udruga antifašista u Krku, Rabu i Opatiji su postale već uobičajene i kao takve isticane primjerom drugima u Hrvatskoj antifašističkoj obitelji. Opatijski pak »Dani antifašista« su prevazišli čak i tu granicu, pa ih primjerom prozivaju na republičkim forumima i van antifašističkog miljea.

Razumljivu radost je u antifašističkim krugovima Primorsko-goranske županije pobudila i vijest da je komemoracija »Lipa pamti« svrstanu u red prioritetnih sjećanja republičkog značaja. Dolazak na ovogodišnju komemoraciju 30. travnja državnog vrha, na čelu s predsjednikom Josipovićem, kao i osiguravanje finansijskih sredstava za rekonstrukciju spomen muzeja, očekivano je razbuktala zadovoljstvo u našem kraju.

Oleg Mandić

Dinko Tamarut, predsjednik SABA PGŽ sa suradnicima nakon primjeka Nagrade

Fotografije na naslovniči: Skup u Brgudcu, snimio Nikola Turina - Srb, polaganje vijenaca, snimio Josip Kota

GLAS
ANTIFAŠISTA

Izдавač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društava »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Čata 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr>, e-mail: sabh@sabh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Šime Mudrović i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik), e-mail: glas.antifasista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, »Glas antifašista« smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tisak: »Brankografi« Odranska 18, Zagreb.

U Istri su očuvane vrijednosti antifašizma

♦Pod pokroviteljstvom Istarske županije, Grada Buzeta i Općine Lanišće, u Brgudcu, na području sjevernog dijela Istre, održan je u subotu 18. kolovoza svečani zbor kojim je obilježena 70. obljetnica formiranja prve istarske partizanske čete

Svečnosti, na kojoj je govorio predsjednik Republike Hrvatske **dr. Ivo Josipović**, prisustvovali su brojni antifašisti i građani Istre, među kojima i predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Ratko Maričić**, predsjednik Skupštine Istarske županije **Dino Kozlevac**, predsjednik Saveza antifašista Istarske županije **Tomislav Ravnić**, načelnik Općine Lanišće **Neven Mikac**, gradonačelnik Grada Buzeta **Valter Flego** i predsjednik Udruge antifašista

Grada Buzeta **Edo Jerman**.

Predsjednik Josipović ocijenio je kako su »danas kada je ekonomski kriza okovala Hrvatsku, Europu i šire, one vrline koje su pokazane u Drugom svjetskom ratu i u Domovinskom ratu jedini izlaz iz krize. Hrabrost, odlučnost vode uspjehu. Uvjerjen sam da duh uspjeha kojeg su dali partizani NOB-a i borci Domovinskog rata može biti duh cijele Hrvatske«, rekao je Josipović u Brgudcu na svečanom zboru koji su organizirale Udruge antifašista Buzeta i Savez antifašista Istarske županije.

Predsjednik je kazao je kako su partizani i partizanke budućim generacijama dali slobodu, perspektivnost i pripadnost Evropi, sazdanoj na antifašizmu.

»Ono što su partizani radili od 1941. do 1945., to su junaci Domovinskog rata učinili u Domovinskom ratu, branili i obranili Hrvatsku od fašističke ideologije, okupacije i agresije«, rekao je predsjednik Josipović i dodao: »Ovdje su se zajednički borili Hrvati, Talijani i Slovenci, kao što su se u drugim krajevima zajednički borili Srbi, Hrvati, Mađari i drugi. To bratstvo, to jedinstvo u oružju, u idejama o slobodi i pravdi danas jesu i želimo da budu, temelji hrvatske države«.

Hrvatski predsjednik je posebno pozdravio partizane i partizanke kazavši

Predsjednik Republike dr. Ivo Josipović govorio je na svečanoj sjednici

»da nije bilo njih ne bi bilo ni današnje moderne Hrvatske«.

Na skupu je predsjednik Saveza antifašista Istarske županije **Tomislav Ravnić** ponovio zahtjev za vraćanje ukinutih prava borcima NOB-a. Stoga je predsjednik Josipović u izjavi novinarima kazao kako željno čeka dan kad će potpisati Zakon koji će oživotvoriti Deklaraciju o antifašizmu za koju je i on glasao kao saborski zastupnik.

Na skupu je govorio i predsjednik SABA RH **Ratko Maričić** koji je podsjetio na izvorišne osnove u Ustavu Republike Hrvatske: »Izvorišne osnove, da ih ja ne objašnjavam, najbolje objašnjava citat iz poslanice prvog predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana koju je uputio prigodom pete obljetnice samostalnosti hrvatske države«, rekao je Maričić i potom pročitao taj citat: »U antifašističkom pokretu stvorena je ZAVNOH-ovska federalna država Hrvatska i političko-ustavna osnova jugoslavenske federacije kao zajednice ravnopravnih naroda s pravom na samoodređenje. I upravo ta stećevina antifašizma dala nam je pravne pretpostavke za izlaz iz Jugoslavije i proglašenje nezavisnosti«.

Predsjednik Udruge antifašista Buzeta **Edo Jerman** ustvrdio je kako se »dolaskom

na vlast HDZ-a počelo s mržnjom prema svemu što je antifašističko«.

»Antifašistički borci su diskriminirani, poniženi, povrijeđeni, na sve se načine rušio njihov ponos i ljudsko dostojanstvo, a oduzeta su im borbom i radom stečena prava. Očekujemo da koalicija Vlada konačno započne s radom na oživotverenju Deklaracije o antifašizmu«, rekao je Jerman.

Predsjednik Županijske skupštine Istarske županije **Dino Kozlevac** kazao je kako su borci NOB-a predvođeni Josipom Brozom Titom ostvarili pobedu i svrstali Hrvatsku uz bok pobjedničkih zemalja Drugog svjetskog rata.

»U Istri smo ponosni što smo očuvali vrijednosti antifašizma, koji je u Istri način života«, poručio je Kozlevac.

Tijekom svečanog zbora sudionici ma skupa obratili su se laniški načelnik **Neven Mikac** i buzetski gradonačelnik **Valter Flego**.

Ustanički Brgudac i drugi istarski zaseoci teško su stradali za vrijeme talijanskog i njemačkog fašističkog terora pa je toplo pozdravljena inicijativa da se, poput nekih drugih mjesta u Evropi, uvrste u popis naselja koja su za vrijeme Drugog svjetskog rata proživjeli Holokaust.

R.G.

•Komemorativni skup u povodu 70. obljetnice oslobađanja djece iz ustaškog logora u akciji boraca 4. kordunaške brigade NOV Hrvatske

Upovijesti ljudskog roda nije zabilježeno da je itko sagradio logore u koje je zatočio djecu. To je jedino učinila ustaška vlast za svoje četverogodišnje zločinačke vladavine. Dječji logori u Jastrebarskom i Donjoj Reci, selu u neposrednoj blizini Jastrebarskog, uz logor Sisak, bili su najveći dječji logori u tzv. NDH.

Kada su poslije borbi na Kozari njemački fašisti i domaći izdajnici odveli u logore velik broj žena i djece, podigli su i u Jaski (Jastrebarsko) poseban logor za djecu (nazvavši ga prihvatalištem). Mnogo je djevojčica i dječaka u tom logoru stradalo, ili su umrli od bolesti i gladi, ili su bili poubijani ne dočekavši oslobođenje. Međutim, kada je 4. kordunaška brigada NOV Hrvatske dolazila u Žumberak da pomogne daljnji razvoj narodnog ustanka u tom kraju, vodeći borbe u Jastrebarskom, 26. kolovoza 1942. godine oslobođeno je 727 djece iz tog zloglasnog logora. To je u toku narodnooslobodilačkog rata bila jedna od najvećih akcija oslobađanja djece iz fašističko-ustaških logora.

U povodu 70. obljetnice oslobađanja djece iz ustaškog logora, na mjesnom groblju u Jastrebarskom ispred spomenika zatočenoj djeci (autor Stevo Petanić), u nedjelju 26. kolovoza položeni su vijenci i upriličen komemorativni skup. Sudionike su pozdravili Nadica Žužak, predsjednica Gradske vijeća Jastrebarsko i Miroslav Kirinčić, tajnik SABA RH.

Mračno razdoblje

Obraćajući se nazočnima, mr. Ivan Fumić, član Predsjedništva SABA RH i autor knjige »Djeca – žrtve ustaškog režima«, među ostalim je kazao:

»Tužno je doći u Jastrebarsko ili na koje drugo mjesto masovnih grobnica djece, stradale zato što su proglašena pripadnicima neželjenog naroda ili rase. Ovdje, kod grobnice, gdje je pokopano 486 mrtvih tijela srpske djece, ponovno evociramo uspomene na jedno mračno razdoblje, za koje nismo sigurni da i dalje

DJECA SU UMIRALA SVAKODNEVNO

ne traje. Djeca, smještena u posebne logore, umirala su u velikom broju. Samo u logoru Sisak umrlo je 1600 djece, ali njihove grobove sisacki biskup ne obilazi, jer to nisu oni nad kojima on nariče. O postupanju prema srpskoj djeci za vrijeme Drugog svjetskog rata u tzv. NDH govore brojni grobovi. Pored Jastrebarskog i Siska, grobnica sa 862 umrula djeteta nalazi se na zagrebačkom Mirogoju. Koliko ih je sahranjeno u Loboru, u selima Reka i Gornja Rijeka, te drugim lokacijama, tek bi trebalo istražiti. No, umjesto toga, bivša vlast HDZ (a i sada, kao stranka u oporbi) svaki pronađeni ili čak sumnjivi grob odmah je proglašila mjestom na kojem se nalaze žrtve komunista, što je tipičan pokušaj izvrstanja povijesnih činjenica.«

»Što je sve u Hrvatskoj od 1990. godine na ovamo učinjeno da bi se žrtve

uhvaćeni s mnoštvom naroda i odvedeni u Staru Gradišku. Ubrzo smo, mi djeca, transportirani za Jastrebarsko. Imali smo kratke hlačice i kaputiće sa znakom »U« na reverima i kapi. Uvjeti za preživljavanje u logoru bili su nepodnošljivi. Bili smo gladni, bolesni, iscrpljeni. Umiralo se svakodnevno (umrlo je 1018 djece). Mjesni grobar Franjo Ilovar je dječja ti-jela pokapao na livadi, jer po tadašnjim zakonima pravoslavna djeca nisu mogla biti pokopana na mjesnom groblju.«

Među partizanima

»Novo poglavlje za nas, dječje zatočenike, ispisala je 4. kordunaška brigada, koja je 26. kolovoza 1942. godine oslobođila logor. Partizani su dobili zadataću da

smo mi u njima, pa je za njih bilo iznenadenje kada smo se oglasili. Na žalost, 1500 djece u logoru Reka nije tada oslobođeno, jer partizani za taj logor nisu znali. Poveli su nas sa sobom, u Žumberak. Djeca, za koju je liječnik ocijenio da ne mogu dalje ostala su u selu Pećno i raspoređena po kućama. Djeca koju su partizani oslobođili i smjestili kod ljudi u selima po Žumberku, ustaše su kasnije pohvatale i neke ubile, a neke vratile u logor. Bio sam u skupini koja je otišla s partizanskim jedinicama. U međuvremenu, doznao sam za sudbinu

braće, koji su također bili zatočeni u logoru. Majka ih je pronašla u Koprivnici«, prisjeća se Veljić.

Dječji logor u Jastrebarskom osnovan je 12. srpnja 1942. godine. Posebno treba napomenuti nehuman i grub odnos upraviteljice logora, redovnice Berte Pulherije. Logor je djelovao do studenog 1942. godine. Da nije bilo hrvatskih obitelji koje su se, po cijenu života založile za spas napuštene srpske djece, teško je zamisliti da bi ijedno dijete preživjelo uvjete u kojima su se u logorima nalazili. Mnoge su obitelji usvojile djece. Preživjela djeca svjedoče o velikoj pomoći Hrvata, seljaka iz Jastrebarskog i okolnih sela i Zagreba, a osobito odgojiteljica iz sela Rude kod Samobora. Posebnu zaslugu u spašavanju djece iz Jastrebarskog ima Četvrtu kordunašku brigada NOV Hrvatske koja je iz logora izvukla više od 700 djece i prebacila ih na slobodni teritorij.

B. M.

Mihajlo Veljić, preživjeli zatočenik, evocirao je sjećanja iz dječjeg logora u Jastrebarskom

ustaškog režima zaboravile i negirale, vidi se kroz razna kvazi znanstvena djela pojedinih povjesničara, ali i izjava pojedinih crkvenih predstavnika. Znaju li mladi Jaskanci da se u njihovom mjestu prije 70 godina nalazio dječji logor za srpsku djecu i da su zatočeni dječaci bili odgajani u ustaškom duhu? Siguran sam da ne znaju«, istaknuo je Fumić, te dodao da se »također ne zna kako su mnogi mještani Jastrebarskog i okolnih naselja – Hrvati, kao i pripadnici Crvenog križa, spašavali tu djecu, koja su inače bila prepustena časnim sestrarama i ustaškoj mladeži na (ne)milost«.

Govoreći na skupu, Mihajlo Veljić, preživjeli zatočenik (u to vrijeme bio je dvanaestogodišnjak), član Sekcije 8. kordunaške divizije SABA RH, među ostalim je rakao:

»Kada je počela neprijateljska ofenziva, povukli smo se iz rodnog sela u Kozaru, gdje smo majka, moja braća i ja

KOMEMORACIJA ZA ŽRTVE FAŠISTIČKOG TERORA

Komemoraciji kod Spomenika žrtvama fašističkog terora prisustvovali su brojni građani, antifašisti, predstavnici županijske i lokalnih vlasti, a na kraju je pred antifašističkim spomenikom prvi put misu na otvorenom za podhumskе žrtve predvodio riječki nadbiskup Ivan Devčić

Kod spomenika u Sobolima, pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Iva Josipovića, održana je komemoracija žrtvama fašističkog terora i sjećanje na tragičan događaj od prije 70 godina, kada su 12. srpnja 1942. godine u selu Podhum talijanski fašisti strijeljali više od stotinu muškaraca od 15 do 60 godina, a žene i djecu odveli u logore.

Nakon što su brojna izaslanstva položila vijence kod Spomenika podhumskim žrtvama, okupljenim mještanima Podhuma i drugih okolnih mjesta obratio se načelnik Općine Čavle **Željko Lambaša** koji je podsjetio na veliku tragediju, izrazivši nadu da se takvi zločini nad nedužnim ljudima više nikada neće ponoviti.

– Podhum je u vrijeme tragedije bio najveće selo Grobničine, a ubijeno je ono najbolje što je selo imalo. Mlađe generacije, čiji su noniči ovdje pokopani, zločin moraju pamtit i raditi na tome da se nikad ne ponovi. Mi ćemo našim podsjećanjima na taj nemili događaj i tragediju djevoljati na trag te želje, rekao je Lambaša.

Načelnik općine Jelenje **Branko Juretić** je istaknuo da su došli ovamo pokloniti se žrtvama, ali i pokazati da možemo živjeti u slobodi. Prošlosti se trebamo sjećati, ali se okrenuti moramo budućnosti, da žrtve ne budu uzaludne, naglasio je Juretić.

Na komemorativnom skupu potom je o tragediji sela Podhum u ime Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije govorio **Branko Čargonja**. »Prije 70 godina ovdje se dogodio strašan zločin. Dosta je o tome napisano, ali neke stvari su ostale nejasne i trebalo bi ih razjasniti. Na pločicama piše 91 ime, a u različitim izvorima spominje se 95 žrtava, pa između 108 i 120, čak i 169... Htjeli bismo da povjesničari kažu što se točno dogodilo – i da se to više nikad ne ponovi«, upozorio je Čargonja.

Govoreći na komemoraciji predsjednik Skupštine Primorsko-goranske županije **Ingo Kamenar** istaknuo je da je Županija dala velik broj boraca i u Narodnooslo-

Svečana komemoracija i polaganje vijenaca kod bijelog spomenika podhumskim žrtvama u Sobolima

bodilačkoj borbi i u Domovinskom ratu, ali nažalost i mnogo žrtava. Svim treba zahvaliti na žrtvi, rekao je Kamenar te izrazio želju da se ovakav zločin nikad više i nigdje ne ponovi.

Izaslanik predsjednika Republike Hrvatske na ovom skupu **Oleg Mandić** je, uz ostalo, rekao: »Ovog trenutka pak, utješna je i puna nadanja, spoznaja da postoje faktori koji su, uz napore usmjerene da se ne zaboravi žrtva stradalih, voljni krenuti i u poduhvate koji teže skidanju svake koprene s događaja od pred sedam desetljeća. Tu posebno mislim na Udrugu antifašističkih boraca i antifašista Čavle i Jelenje, kao i SABA Primorsko-goranske županije, ali i na druge čimbenike, kako aktualne vlasti tako i civilnog i sakralnog društva, koji su angažirani na istom hvale-vrijednom zadatku. Apeliram, međutim, na sve njih, da ne zaborave da im je i cilj isti, zajednički«, kazao je Mandić. Pridružujem se nastojanjima onih koji žele rasvjetliti tragediju, a možda bi bilo dobro krenuti s ponovnim traženjem da se otvori arhiv u Rimu, zaključio je Mandić.

Učenica osnovne škole Jelenje Dražice **Ivana Prosen** pročitala tijekom komemorativne svečanosti stihove svoje pjesme posvećene žrtvama fašističkog zločina u Podhumu, u kojima poručuje: »Kažu da vrijeme rane liječi, bojim se da to nije istina.«

Na komemoraciji se okupilo preko 300 posjetilaca, a na početku je odsvirana himna i položen vijenac Predsjedniku RH, za što su bili zaduženi manji počasni

zdrug predsjednikovih gardista i izaslanik predsjednika Oleg Mandić.

Uz vijence koje su položila izaslanstva Primorsko-goranske županije, općina Čavle i Jelenje, SABA PGŽ, Udruga antifašističkih boraca i antifašista, zapažen je vijenac što su ga položili predstavnici udruga proizašlih iz Domovinskog rata.

Na skupu je o zločinu od prije 70 godina govorio i mjesni župnik **Sanjin Francetić**. »Broj 70 je za nas vjernike znakovit. Ovdje su krv prolili nevini, čija je žrtva stoga značajnija. Ali ne smijemo se okretati unatrag, nego razmišljati o budućnosti. Pozivam stoga sve vjernike da nam se pridruže u svetoj misi, a i vi koji to ne radite inače ili redovito, također nam se možete pridružiti. Samo tako možemo stvoriti simbol zajedništva i novog početka«, rekao je Francetić, koji je predložio i otvaranje grobnice, da se možda na taj način konačno utvrdi točan broj žrtava.

Na kraju je, prvi put do sada, misu na otvorenom ispred antifašističkog spomenika u Sobolima predvodio riječki nadbiskup **Ivan Devčić** koji je, uz ostalo rekao: »Možemo s velikom sigurnošću tvrditi da su svi koji su prije sedamdeset godina ovdje bili ubijeni, nosili u srcu živu i čvrstu vjeru u uskrsnuće čovjeka poslije njegove smrti. Mnogi su od njih bili upravo uhvaćeni i i odvedeni na strijeljanje dok su se vraćali s jutarnje sv. mise koja je za kršćane spomen-čin Kristove muke, smrti i uskrsnuća od mrtvih.«

K.T.

•Komemorativni skup u povodu 71. godišnjice proboja zatočenih antifašista i komunista iz ustaškog logora

OBLJETNICA PROBOJA LOGORAŠA

Kod obnovljenog spomenika palim logorašima ispred zamka Kerestinec upriličen je komemorativni skup u povodu 71. obljetnice proboja zatočenih antifašista i komunista iz ustaškog logora. Okupljene je pozdravio **Josip Cetina**, član Predsjedništva Udruge antifašističkih boraca i antifašista Samobor. Vijence su položila i počast odala izaslanstvu SABA RH (predvodio **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva), UABA Samobora, Zaprešića, ZUABA GZ i ZŽ, Društva »Josip Broz Tito« iz Zagreba, Zveze borcev Slovenske Vasi i Brežica, te Socijalističke radničke partije.

Evocirajući uspomene na herojske pothvate logoraša, **Mario Šimunković**, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije i Grada Zagreba, istaknuo je da je noću između 13. i 14. srpnja 1941. godine grupa komunista i antifašista napala ustašku stražu logora i oslobođila se. Međutim, zbog slabo organiziranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena.

Težak udarac za KPH

-O organizaciji ove akcije i njenom neuspjelom ishodu postoje razne kontroverze. Činjenica je, da je stradanje logoraša, koji su predstavljali najvitalnije kadrovsko jezgro antifašističkog pokreta u Hrvatskoj bio težak udarac za Komunističku partiju Hrvatske i Narodnooslobodilački pokret. Međutim, antifašisti, posebno omladina Zagreba, odgovorili su još odlučnijim otporom. Tako je samo u Dotrščinskoj šumi, Rakovom Potoku i drugim stratištima za četiri ratne godine likvidirano oko sedam tisuća zagrebačkih antifašista i domoljuba. Zagreb i Zagrepčani su na sva ta zlodjela okrutnog terora i masovnih ubojstava odgovarali masovnijim i odlučnijim otporom. Tako je od oko 200 tisuća stanovnika koliko je Zagreb sa širom okolicom imao 1941. godine, njih preko

Spomenik poginulim zatočenicima logora Kerestinec

pedeset tisuća ili svaki četvrti sudjelovalo u NOB, bilo u partizanskim jedinicama ili u drugim oblicima organiziranog otpora, a 20 tisuća dalo je svoje živote u toj borbi – kazao je Šimunković.

Ishitrena akcija

U zamku Kerestinec je od 18. svibnja 1941. godine bio koncentracijski logor. U njemu su ustaše držali zatvorene istaknute komuniste i antifašiste. Među njima bila je brojna skupina uhićenih od vlade Cvetković – Maček koja je predana travnju 1941. godine njemačkim okupatorima i ustašama. Iz logora su dovedeni u Zagreb i strijeljani 9. srpnja 1941. Godine: **Božidar Adžija, Ognjen Prica, Ivo Kuhn, Zvonimir Richtman, Ivan Korski, Viktor Rosenzweig, Alfred Bergman, Sigismund Kraus, Otokar Keršovani i Simo Crnogorac**. Ostali zatočenici, spoznavši da su kao taoci osuđeni na likvidaciju, razoružali su noću između 13. i 14. srpnja 1941. godine ustašku stražu logora i oslobođili se. Probojem iz logora rukovodili su **Divko Budak i Andrija Žaja**. Međutim, zbog slabo organiziranog prihvata, oni su opkoljeni i nakon sukoba sa žandarmerijom i ustaškim snagama većina je uhvaćena i pobijena.

Akciju je temeljito pripremio CK KPH preko MK Zagreb, s tim što je za njen izvođenje odredio noć 15/16. srpnja 1941. godine. Međutim, MK Zagreb je na svoju ruku, tj. bez suglasnosti, izveo akciju dva dana ranije, bez dovoljnih priprema, poglavito u odnosu na prihvat zatočenika, što je dovelo do neuspjeha. Napad na logor izvodili su zagrebački komunisti, a komunisti iz okolice trebali su biti vodiči i donijeti jedan dio naoružanja. Grupe koje su sudjelovale u napadu nisu imale dobre veze, a prebacivanje zatočenika na

područje gdje je bio razvijen NOP bio je neorganiziran. Pripadnici grupe, koju je vodio **Branko Malešević** i koja je isla izvana u napad na Kerestinec, a nije bila stigla na vrijeme, pala je u ustašku zasedu i više od polovice ih je pohvatano. Zbog slabe organizacije pripreme oslobođenja zatočenika i njihovog prihvata (kada se nadu izvan zatvorske žice) ovaj je pothvat propao i bio plaćen životima prekaljenih boraca i partijskih rukovodilaca. Tako je primjereno organizirani proboj logoraša završio tragično, zbog propusta Mjesnog komiteta KPH Zagreb.

Tragični propust

Po kazivanju **Vladimira Velebita**, koga je Tito uzeo k sebi, među svoje povjerljive ljude u Vrhovnom štabu NOVJ, o oslobođanju se počelo razgovarati tek u lipnju 1941. godine. CK KPH naredio je **Karlu Mrazoviću Gašparu i Marku Beliniću** da organiziraju bijeg, no umiješao se **Josip Kopinić** (vjerojatno u ulozi predstavnika Kominterne). Kopinić je preko nekih ljudi u Mjesnom komitetu preuzeo inicijativu za oslobođanje komunista iz ustaškog logora u Kerestincu, što se pokazalo fatalnim. Budući da je bio prilično ograničen čovjek, nije shvatio da se ne može veliku grupu ljudi oslobođiti iz zatvora i onda ih ostaviti na cesti, već da im se mora osigurati transport, prihvat i smještaj. A to se bez pomoći partijskih aktivista u selima nije moglo osigurati. Osiguran je samo jedan kamion, koji je uz to stigao sa zakašnjenjem.

U spomen na poginule danas pred ulazom u dvorac Kerestinec nalazi se obnovljeni spomenik i spomen-ploča s imenima svih tadašnjih zatočenika (otkiven 23. travnja 2010. godine).

B. M.

Međunarodni dan sjećanja na romske žrtve holokausta

•Na romskom groblju Uštica kod Jasenovca obilježen je 2. kolovoza Međunarodni dan sjećanja na romske žrtve holokausta, kojom prigodom su sudionici komemoracije, Romi iz svih krajeva Hrvatske i susjednih zemalja, istaknuli potrebu promjene odnosa prema romskoj žrtvi u Drugom svjetskom ratu, koja je, kako je istaknuto, zaboravljena i prešućena

Uz Rome, komemoracijsku su nazočili predstavnici najviših državnih institucija, jedinica lokalne i područne samouprave, diplomatskog zbora, sustradalačkog srpskog i židovskog naroda, te vjerskih zajednica, Saveza antifašističkih boraca i antifašista i nevladinih organizacija, navedeno je u priopćenju predsjednika Organizacijskog odbora, saborskog zastupnika **Veljka Kajtazija**.

Ovaj datum – 2. kolovoza se obilježava u brojnim evropskim državama, istaknuo je Kajtazi i dodao: »Važno je spomenuti da je 2897 Roma ubijeno u koncentracijskom logoru u Auschwitzu. Ovaj datum prihvaćen je od strane Vijeća Europe i na inicijativu romskih udruga obilježava se u brojnim evropskim zemljama i na taj se dan komemorira sve romske žrtve u Drugom svjetskom ratu.«

Tijekom srpnja 1942. godine Romi sa cijelog područja tzv. NDH deportirani su u Jasenovac. Za razliku od većine drugih zatočenika ovog koncentracijskog logora, oni po dolasku u logor nisu bili identificirani po imenu, nego po broju vagona kojim su dovezeni.

Kako nisu vođeni točni podaci o broju

zatočenih Roma, a većina njih u to vrijeme nije bila upisana u matične knjige, školske i druge evidencije iz tog doba, točan broj ubijenih Roma u Jasenovcu nemoguće je utvrditi.

Govoreći na skupu Kajtazi je podsjetio na strahote koje su pretrpjeli pripadnici romskog naroda u logorima za vrijeme Drugog svjetskog rata, a posebice u koncentracijskom logoru Jasenovcu, u sklopu kojeg je bio i logor Uštica. Nažalost, romska žrtva je zaboravljena i to se mora promjeniti, poručio je Kajtazi. Pozvao je Javnu ustanovu spomen područja Jasenovca i Ministarstvo kulture da u idućoj godini ulože trud i sredstva kako bi se romsko groblje u Uštiči uredilo i na njemu podigao primjerjen spomenik. Ukazao je i na potrebu da se u školama uči o genocidu provedenom nad Romima.

Potprijeđnik Vlade RH **Neven Mimica** u svojem pismu upućenom skupu, istaknuo je da »sjećanjem na nevine žrtve i osudom počinjenih zločina podižemo svijest o sudbini Roma za vrijeme Drugog svjetskog rata, šaljemo poruku nenasilja i tolerancije svim generacijama, podsjećamo na posljedice mržnje i ksenofobije te

čuvamo uspomenu na sve stradale.«

Preživjeli zatočenik nacističkih logora, oskarovac **Branko Lustig** govorio je o svom sjećanju na romski logor u Auschwitzu, pitajući se zašto se genocid nad Romima, Židovima i Srbima u Drugom svjetskom ratu dogodio.

Predsjednik Savjeta za nacionalne manjine **Aleksandar Tolnauer** ustvrdio je da su u Jasenovcu ustaše provodile genocid nad Romima u NDH istim intenzitetom kao nad Srbima i Židovima, kao i zločine nad političkim neistomišljenicima Hrvatima, Bošnjacima, Slovincima i drugima.

U ime Vlade govorio je zamjenik ministricе kulture **Berislav Šipuš**, a u ime Hrvatskog sabora zastupnik **Zoran Vašić**, koji su iskazali podršku tih institucija Romima.

Predstavnici vjerskih zajednica predvodili su molitve za žrtve, a nakon toga su na 21 masovnu grobnicu na romskom groblju Uštica položeni vijenci i zapaljene svijeće.

Komemoracija je završila pjesmom »Đelem, đelem«, čijem su se izvođenju pridružili brojni nazočni.

A.H.

Komemorativni skup na romskom groblju Uštica u Jasenovcu

Lipa pamti nedužne žrtve fašizma

♦Tradicionalna komemoracija - Lipa pamti - održana je 30. travnja ove godine u znak sjećanja na žrtve strahovitog zločina, što su ga počinili nacisti na taj dan 1944. godine. U mjestu Lipa, udaljenom tridesetak kilometara od Rijeke prema Trstu, prije 68 godina nacistički zločinci na zvijerski način su poubijali ili spalili sve stanovnike koje su tamо zatekli

Oko 14,30 sati počeli su opkoljavati selo, a u mjesto su ušli oko 15 sati. Pljačkali su sve do čega su došli, ubijali i masakrirali. Mrcvarili su i klali starce, pa čak i djecu u koljevkama. Palili su kuće i gospodarske zgrade. Taj užas je trajao puna dva sata. Partizani, koji su sljedećeg jutra ušli u selo, našli su 21 unačaženi leš. Neki su bili toliko unačaženi da ih je bilo nemoguće identificirati.

Većinu stanovnika neprijatelji su sakupili i poveli cestom prema mjestu Rupa, navodno u logor. Kod posljednje seoske kuće oduzeli su im zavežljaje koje su sa sobom nosili. Ljudi su strpali u zgradu, a onda ih zajedno s kućom zapalili. Na zgarištu su pronađeni samo dijelovi pogljenjenih ostataka kostiju stradalih mještana. Dokumentaciju o izvršenom zločinu ostavili su sami fašisti, koji su fotografirali svoja zvjerstva.

Tako je u vremenskom razdoblju od dva sata uništeno jedno cijelo selo. Spaljeno je ukupno 135 kuća i gospodarskih zgrada. Ubijeno je tog dana 269 stanovnika Lipe, većinom staraca, žena i djece. Nekolicina ubijene djece nije bila starija od godine dana. Ubijena su u koljevkama ili u naručjima majki. Od stanovnika koji su se tog dana zatekli u selu, slučajno su preživjeli masakr samo jedan starac i jedna žena.

Lipa je jedno od tri mesta koja su bila potpuno spaljena i uništena u Drugom svjetskom ratu. Osim Lipe isto se dogodilo s francuskim mjestom Oradur sur Glane i češkim mjestom Lidice. Sva tri se vode u arhivi UN-a kao potpuno stradala mjesta.

Komemoracija Lipa pamti počela je ove godine polaganjem vijenaca ispred Spomen-doma i kod spomenika tragično stradalim mještanima Lipe. Vijence

su položile delegacije mesta Lipa i općina Matulji, Barban i Svetvinčenat, kao i delegacije Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Primorsko-goranske županije, Istarske županije, SABA Primorsko-goranske županije, Sa-

istine. Istine koja svjedoči o neljudskom činu onih koji su 269 ljudi na ovom mjestu poslali u smrt. Lipu u ovoj zemlji konačno treba svrstati tamo gdje joj je mjesto, da svi znaju kakav se zločin dogodio».

»Svoje bratstvo po svirepom činu stradavanja civilnih žrtava, Lipa dijeli s češkim Lidicama i francuskim Oradur sur Glane kao jedno od tri mesta koja Drugi svjetski rat bilježe po najcrnjem fašističkom činu. No u Lidice i Oradur sure Glane dolaze i predstavnici države i klanjaju se žrtvama i podsjećaju na njih. Naša Lipa je, nažlost, zaboravljena u zadnjih dvadeset godina«, upozorio je Radetić i naglasio da je »Lipa povijest na kojoj je iznikla Hrvatska država«.

Na komemoraciji je govorio i predsjednik Mjesnog odbora Lipe **Josip Simčić**, a obnašatelj dužnosti župana Primorsko goranske županije **Vidoje Vujić** obećao je financijsku i svaku drugu pomoć u obnovi derutnog Spomen-doma i etno muzeja u Lipi. Naglasio je da je, uz brojne spomenike antifašizmu, ovo jedini Spomen-dom na području Primorsko-goranske županije te da ga je nužno očuvati.

Skori početak radova na obnovi Spomen-doma najavio je na tom skupu načelnik općine Matulji **Mario Ćiković**. On je rekao da će za dvije godine, odnosno 2014. biti obilježena 70. obljetnica krvavog masakra u Lipi, a do tada se

vezu antifašista Istarske županije, Saveza boraca občine Ilirska Bistrica i Postojne iz susjedne Slovenije, kao i delegacije UABA Opatije i Kastva.

Govoreći na komemorativnom skupu u ime Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Opatije i Liburnije **Vilim Radetić** je rekao: »Mi nismo ideologija, nismo ni politička stranka, mi smo glas

planira temeljito obnoviti muzej u Lipi koji je zatvoren od 1989. godine i nalazi se u dosta lošem stanju.

U prigodnom programu nakon komemoracije nastupili su članovi Kulturno-umjetničkog društva Učka s **Denisom Brižićem**, glumcem Hrvatskog narodnog kazališta Ivan pl. Zajc iz Rijeke.

K.T.Š.

Polaganje vijenaca na spomenik žrtvama fašističkog terora u Lipi

PRAVA ISTINA SE MORA ZNATI

Više od 1200 antifašističkih boraca i poklonika antifašizma iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije (među njima i velik broj mlađih), prigodnom su komemoracijom obilježili početak oružanog ustanka u tom dijelu Hrvatske, koji se do 1991. godine proslavljao kao Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj.

Svečanost, koju je ove godine organiziralo Srpsko narodno vijeće (SNV), započela je polaganjem vjenaca poginulim partizanima iz Dalmacije na mjesnom groblju, a potom je nastavljena komemoracijom i polaganjem vjenaca u podnožju spomenika ustanku u Srbu (obnovljen 2010. godine).

Skupu su nazočili i **Stanimir Vukićević**, veleposlanik Republike Srbije u RH i **Ratko Marićić**, predsjednik SABA RH sa suradnicima.

Istina je na našoj strani

Govoreći na skupu, **Stjepan Mesić**, bivši hrvatski predsjednik i aktualni počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, među inim je rekao da je 27. srpnja 1941. godine dan zajedničkog ustanka Hrvata i Srbija, dan kada su prije 71 godinu antifašisti raznih naroda i vjera pod zastavom slobode započeli ustank protiv okupatora svoje zemlje i protiv onih koji su Hrvatsku tada pretvorili u zemlju sile i terora. U svom izlaganju upozorio je na opasnost od jačanja krajnje desnice i povijesnih revisionista, posebice danas u vremenu gospodarske krize.

-Dužnost je države, ako je doista sazdana na temeljima antifašizma, kako što piše u našem Ustavu, da se brine o obilježavanju datuma poput ovoga koji nas

je danas okupio u Srbu. Ta se dužnost ne iscrpljuje samo u tome da nas zaštiti od indoktriniranih bukača, već uključuje i organiziranje okupljanja. Samo tada će Republika Hrvatska i na djelu dokazati svoju deklariranu privrženost antifašizmu – kazao je Mesić.

Dok je govorio, do posjetitelja je dopirala »Bojna Čavoglave« koju je preko razglosa puštao 30-tak okupljenih prosvjednika iz minorne Autohtone hrvatske stranke prava (pod paskom policije), koji su zaprijetili da je »pitanje trenutka kada će spomenik odletjeti u zrak«. Njih je Mesić nazvao »kvazidomoljubima i potencijalnim grobarima hrvatske povijesti«.

-Desnica je umrežena, glasna i agresivna, a uživa i neskrivenu podršku crkvenih krugova. Apologeti ustašta i patološki mrzitelji antifašizma dominiraju medijima pokušavajući pobjednike prikazati poraženima. Ali, istina je na našoj strani – kazao je Mesić. – Što reći na tezu da su fašizam i komunizam jednaka zla? Što reći na to da se čak sloboda umjetničkog stvaranja zlouopotrebljava, kako bi nam se servirala teza da je legendarni vođa antifašističkog otpora maršal Tito bio nekakav Rus, patološki ubojica, koji je prisvajao identitet malog austrijskog vojnika Broza u Prvom svjetskom ratu? Što reći na tvrdnju da je područje Jugoslavije posuto masovnim grobnicama u kojima su žrtve komunizma dok se zaobilaze gubilišta žrtava fašizma, zapitao se Mesić, kazavši da se protiv toga treba boriti.

-Mladi moraju znati pravu istinu, kako je rat počeo i kako je završio, a ne da se u udžbenicima krivo piše o povijesnim činjenicama. Nijedan zločin ne opravdavam, ali mora se znati tko je prvi

•**Stjepan Mesić**, bivši hrvatski predsjednik i aktualni počasni predsjednik SABA RH, na obilježavanju obljetnice oružanog ustanka u Lici poručio: »Mladi moraju znati istinu, kako je rat počeo i kako je završio!«

počinio zločin, a tko je na to reagirao – zaključio je Mesić uz burno odobravanje okupljenih.

Borba za suštinske vrijednosti čovjeka

Predsjednik Srpskog narodnog vijeća i saborski zastupnik **Milorad Pupovac** podsjetio je da je 27. srpnja 1941. godine počeo masovni ustank naroda Like, Srbija i Hrvata, protiv fašističkih okupatora i ustaške NDH, a on je uslijedio nakon brojnih ustaških zločina, masovnih ubojstava civila po ličkim selima. Naglasio je da je na ustaške zločine uslijedila i zločinačka odmazda četničkih snaga prema hrvatskim civilima, ali su se antifašisti borili protiv objiju strana.

-Mi se danas nismo ovdje okupili da bi se prisjetili ikoga tko je pozdravljao sa »Za dom spremni« ili »Za kralja i otačdinu« kako su pozdravljali desničari iz hrvatskih i srpskih krugova. Mi smo se okupili zbog onih koji su pozdravljali kao i cijeli slobodarski europski svijet sa »Smrt fašizmu – sloboda narodu«. Danas se borimo, ali ne oružano, za antifašističke vrijednosti. Bratstvo i sloga među narodima, oslobođeni mržnje i predrasuda, su antifašističke vrijednosti koje nam trebaju – poručio je Pupovac.

Nazočnima se obratio i **Milan Tankosić**, zamjenik načelnika općine Gračac, koji je rekao da je ovo dan svih koji se bore za slobodu i pravo na život. »Borba 1941. godine bila je borba za suštinske vrijednosti čovjeka. Jedanko tako se moramo boriti i danas, ali danas nam ne trebaju puške, već se trebamo boriti za nastavak života na ovome području« – rekao je Tankosić.

Ustanak 27. srpnja 1941. godine nedvojiv je dio partizanskog pokreta u Hrvatskoj: valja ga shvatiti u kontekstu – zajedno s osnivanjem Sisačkog partizanskog odreda mjesec dana ranije, kao i ustaničkih akcija već tijekom ljeta u krajevinama koje su anektirali ili okupirali Talijani. Ustanak je buknuo koordinirano, s obje strane gornjeg toka rijeke Une, na kompaktnom teritoriju jugoistočne Like i jugozapadne Bosne. Za čitavo vrijeme rata Like je bila jedno od snažnijih žarišta oslobodilačke borbe u Hrvatskoj u kojoj je narod masovno sudjelovao.

B. M.

Stjepan Mesić je upozorio na opasnost od jačanja krajnje desnice i povijesnih revisionista

Sedamdeseta godišnjica ustanka na Malom Ižu

•Pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Ive Josipovića u četvrtak 26. srpnja ove godine u Malom Ižu svečano je obilježena 70. godišnjica ustanka žitelja tog otoka protiv fašističkog okupatora

Ispred spomenika na kojem piše »Palima za slobodu i socijalizam od 1941. do 1945. godine« vijence su položili i svjeće zapalili izaslanik predsjednika Republike Hrvatske kontraadmiral Ante Urlić, predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Ratko Maričić** i članovi delegacije SABA, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra **Nikola Budija**, dožupan Zadarske županije **Đani Bunja**, gradonačelnik Zadra **Zvonimir Vrančić**, predsjednik Mjesnog odbora Mali Iž-Porovac **Sanjin Stanković** i predstavnici HVIDRA-e Zadarske županije na čelu s **Klaudijem Vidaićem**.

Posebno izaslanstvo sastavljeno od predstavnika Grada Zadra i Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra položilo je vijenac na spomen ploču **Asji Petričić**, 12-godišnjoj djevojčici koja je poginula na Zelengori u vrijeme bitke na Sutjesci, istog dana kada je poginula i njezina majka **Rajka Petričić** obavljajući dužnost bolničarke u centralnoj bolnici Vrhovnog štaba.

Ovaj skup, posvećen masovnom ustanku žitelja Malog Iža protiv fašističkog okupatora, kao značajnom povijesnom događaju iz NOB-a u Hrvatskoj, zajednički su organizirali Grad Zadar i Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra.

Svečanost kod spomen obilježja u uvali Knež na Malom Ižu, koja je započela himnom Lijepa naša u izvođenju **Ivana Draževića**, otvorio je predsjednik Mjesnog odbora Mali Iž-Porovac **Sanjin Stanković** i podsjetio na čvrstu odlučnost mještana Malog Iža da se bore za slobodu. Tada je to bilo protiv talijanskog okupatora i fašista, a potvrđeno je sudjelovanjem u Domovinskom ratu, rekao je Stanković.

-Nama je u današnje vrijeme teško zamisliti kako su se ljudi iz jednog ovakvog malog mesta usudili dići protiv moćne fašističke sile. Očito je želja za slobodom jača od svega. »Maložani i Ižani, općenito ljudi iz ovog kraja, dali su značajan doprinos uopće pobjedi nad fašizmom na svim našim prostorima, pa i na hrvatskom prostoru«. Zbog toga izražavam veliko poštovanje prema njihovim žrtvama, prema ovom ustanku i sudionicima NOB-a, rekao je gradonačelnik Zadra **Zvonimir Vrančić**. Dodao je da su »svi idealni slobode, antifašizma koji je sa stavnim dio modernog antifašizma ostvareni 90-ih godina« kada je stvorena suvremena i demokratska Hrvatska.

Ovo je, inače, prvi put da je Vrančić zajedno s antifašistima položio vijenac na

Predsjednik UABA grada Zadra Nikola Budija, predsjednik SABA RH Ratko Maričić i novinarka Nives Rogoznica na skupu u Malom Ižu

spomenik na kojem su istaknuta obilježja NOB-a.

Još vrlo vitalan 89-godišnji **Šime Lukin**, organizator ustanka na Velom Ižu, iznio je sudionicima svečanosti svoja sjećanja na te događaje od prije 70 godina.

- Čuli smo da će Talijani doći po maslinovo ulje u nedjelju 26. srpnja 1942. godine. Nas desetak je ulje, što je bilo u bačvama, prebacilo na Ugljan, a ono što je bilo u kamenicama izlili smo u more.

Talijani su došli ujutro. Svi mještani dovedeni su na Knež gdje su ih okružili talijanski vojnici i uprli puške u njih. Odlučili smo da ćemo im se lakše suprotstaviti na brodu. Nas osamdeset ukrcali smo se na brod »Sofiju«. Viknuo sam: »Drugovi, razoružajmo fašiste« i počela je borba na život i smrt koja je trajala nekoliko minuta. Tada je poginuo **Ljubo Lovrin**, teško je ranjen **Ivo Lovrin**, a nas nekolicina lakše. Goloruki smo svladali talijanske fašiste i prebacili se na Dugi otok zajedno s mnogim ženama i djecom koji su strahovali od odmazde.

Talijani su nas došli tamo tražiti. Pronašli su ranjenog **Ivu Lovrina** i ubili ga, prepričao je događaje od prije sedamdeset godina Lukin.

Nakon toga je u partizane otišlo čak 415 od ukupno 1287 stanovnika. U borbama ih je poginulo 172 od čega 65 u bitci na Sutjesci. Trideset stanovnika Malog Iža stradalo je kao žrtve fašističkog terora, a 483 ih je bilo u fašističkim logorima.

Govoreći na skupu predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske **Ratko Maričić** je istaknuto da je značaj maloškog ustanka nemjerljiv. Mještani Malog Iža nisu dozvolili talijanskim okupatorima da uzmu njihovo maslinovo ulje, jednu od osnovnih namirnica za život na ovom kršu. To je bio povod za fascinantni otpor ljudi na ovom otoku, a razlozi za ustank su bili isti kao i oni u cijeloj našoj državi. A to je bila borba protiv okupatora za oslobođenje zemlje, naglasio je Maričić.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra **Nikola Budija** uručio je prigodno priznanje voditeljici programa i novinarki Zadarskog lista **Nives Rogoznici**. Budija je naglasio da Rogoznica aktivno prati rad Udruge i da je dala izuzetan doprinos afirmaciji NOB-a i antifašističkih principa te jačanju ljudskih prava i demokracije. Danas je potreba za time velika zbog djelovanja povijesnih revizionista koji bi zamijenili mjesta pobjedničkim i poraženim snagama, kazao je Budija.

Skupu u Malom Ižu obratili su se i izaslanik predsjednika Republike Hrvatske kontraadmiral **Ante Urlić** i dožupan Zadarske županije **Đani Bunja**.

Na svečano obilježavanje maloškog ustanka došao je veliki broj antifašista i branitelja iz Zadra brodom Hrvatske ratne mornarice »Krka«.

K.T.

REGIONALNI SEMINAR O HOLOKAUSTU

• Seminar je započeo premijerom filma »Lea i Darija« kojoj je prisustvovalo više od 530 učenika iz Međimurske i Varaždinske županije

Čakovec je ugostio više od pedeset učitelja koji su prisustvovali Prvom regionalnom seminaru o ljudskim pravima. Prošle godine osnovana Udruga za edukaciju i promicanje ljudskih prava u suradnji sa Židovskom općinom Čakovec istaknula je kao svoju prvu veliku aktivnost trodnevni seminar s naslovom »Edukacija o Holokaustu«. Seminar je bio namijenjen svim povjesničarima, kroatistima, sociologima, vjeroučiteljima te ostalim učiteljima društvenih predmeta. Cilj je u potpunosti ispunjen – tijekom tri dana održana su predavanja, radionice, filmske projekcije i prezentacije primjera dobre prakse, a sve u svrhu boljeg upoznavanja s tematikom antisemitizma, genocida, Holokausta i prevencije diskriminacije te primjenom tih sadržaja u nastavnom procesu.

Seminar je započeo premijerom filma »Lea i Darija« kojoj je prisustvovalo više od 530 učenika iz Međimurske i Varaždinske županije. Čast da otvori radni dio seminara pripala je Nj. E. Yosefu Amraniju, veleposlaniku Države Izrael. Predavanja su održali Chava Baruch i Uri Themal (Izr.), Franc Kuzmić (Slo.), te domaći stručnjaci za povijest Židova: Loranda Miletić, Željko Heimer, Ljiljana Dobrovšak, Ivo Goldstein, Tvrko Jakovina, Melita Švob, Milivoj Dretar, Branimir Bunjac, Vladimir Kalšan, Dražen Ernečić, Magdalena Lončarić. Prikazan je i film »We must remember« u suradnji sa Židovskim filmskim festivalom kojem je nazočio i predsjednik dr. Ivo Josipović te mnogi uglednici iz javnog života. Bez da se sjetimo svega lošeg što se dogodilo u Drugom svjetskom ratu, ne možemo imati dobru budućnost. Holokaust je dio i naše povijesti. No, nije se dovoljno samo sjećati žrtava, već za njih i njihove obitelji treba učiniti i neke konkretnе stvari.

Brojni visoki gosti nazočili su regionalnom seminaru o ljudskim pravima

Mnogi su ostali bez imovine i, iako je sada teško svaku nepravdu ispraviti, potrebno je pronaći način da se te ljude obešteti. Pravedno bi bilo i izgraditi sinagoge na onim mjestima na kojima su porušene, izjavio je prilikom otvorenja seminara predsjednik Josipović.

Predstavljena je izložba učeničkih radova na temu Holokaust i ljudska prava, a najbolji rad će biti predložen Hrvatskoj pošti za tiskanje prigodne marke. Sudionici seminara imali su prilike popričati s preživjelim žrtvama Holokausta, Evom Nahir iz Izraela i Ottom Konsteinom.

U sklopu seminara održana je komemoracija za stradale međimurske Židove na židovskom groblju u Čakovcu. Organizaciju ovog seminara potpomogli su Ured Predsjednika Republike, veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država i Izraela, Međimurska

i Varaždinska županija, Grad Čakovec, Agencija za odgoj i obrazovanje RH.

Glavni koordinator seminara Miljenko Hajdarović zadovoljan je seminarom te je najavio tiskanje zbornika radova sa svim izlaganjima sa seminara koji će se podjeliti školama i ustanovama. Holokaust je vrlo važna i nezaobilazna tema u školama, stoga ćemo i dalje poticati učitelje koji žele unaprijediti svoju nastavu. Možda uspijemo ostvariti i koje studijsko putovanje za učitelje. Planiramo svake godine organizirati jedan seminar na temu ljudskih prava, a za sljedeću godinu predviđeli smo temu o pravima žena, rekao je Hajdarović, ujedno i urednik Hrvatskog povijesnog portala. Uspješnost ovog seminara dokaz je da i sami učitelji mogu preuzeti inicijativu u usavršavanju svojih kolega.

Milivoj Dretar

Duga Resa

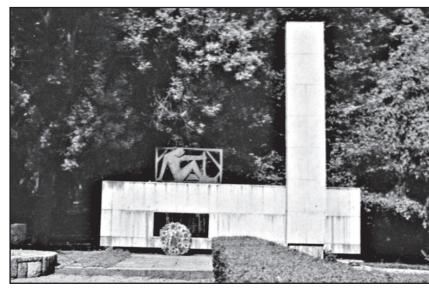
Na skupštini antifašističkih boraca i antifašista Duge Rese, bilo je riječi i o održavanju spomenika i spomen-obilježja na tom području. Svake godine 6. svibnja, na Dan oslobođenja Duge Rese, članovi Udruge polazu vijence i cvijeće na spomenik žrtvama fašizma u parku »Franjo Tuđman«. Spomenik je devastiran početkom Domovinskog rata. Kako je istaknuo Ivan Kalić, koji je predsjedao Skupštini, gradske vlasti

PROJEKT OBNOVE SPOMENIKA

rade na projektu obnove spomenika.

Skup su pozdravili Josip Boljkovac, član Savjeta antifašista Hrvatske, Martin Jendrošić, počasni predsjednik Saveza antifašista Karlovačke županije, Mirko Miladinović, predsjednik UABA Karlovac i Ivan Tusić, tajnik UABA Ozalj. Obnovljen je prijedlog za dodjelu priznanja SABA RH zaslужnim članovima: Branku Čirakoviću, Zlatku Vidoniću i Petru Fuduruću.

R. I.

Izvorni spomenik palim borcima

STRADALI NE ZASLUŽUJU ZABORAV

♦Na narodnom zboru evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji te odana počast stradalima – partizanima i narodu tog kraja

Skupina od 42 ustanika iz sela Vlahović, Gornji Drenovac, Veliki Šušnjar, Liščani i Banski Grabovac pod komandom **Vasilja Gačeše i Adama Mrakovića Dmitrovića** napala je općinu, željezničku stanicu i ciglanu u Banskem Grabovcu u noći 23/24. srpnja 1941. godine. Ustaše su nakon uspjele partizanske akcije, za odmazdu, 24. i 25. srpnja spalile sela Vlahović, Banski Grabovac, Ravno Rašće, Drenovac i druga naselja, uz masovna ubijanja žitelja. Stradalo je 1.285 mještana Srba na pragu svojih kuća. U svom bijesu i nemoći protiv ustanika, neprijateljske snage palile su čitava sela na Baniji, vršile masovna ubijanja i odvodile stanovništvo u logore. Manji dio Banjaca, zajedno sa skupinom partizanskih boraca, izvukao se na Šamaricu uzbijeg.

U organizaciji SABA RH i UABA Petrinja, u suradnji sa Srpskim narodnim vijećem, a pod pokroviteljstvom Sisačko-moslavačke županije i Grada Petrinje, u subotu 21. srpnja, kod spomen-obilježja palim žrtvama ustaškog terora položeni su vijenci i cvijeće brojnih delegacija (u izaslanstvu SABA RH bili su: **Stjepan Mesić**, počasni predsjednik, **Ratko Maričić**, predsjednik, **Jovan Vejnović**, potpredsjednik i **Miroslav Krinčić**, tajnik), evocirana sjećanja na početak oružanog otpora u Baniji, te odana počast stradalima – partizanima i narodu tog kraja.

Borba za istinu

Govoreći na skupu, **Stjepan Mesić**, bivši hrvatski predsjednik i počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, među inim je naglasio da se na ovakav način prisjećamo onih koji ne zaslužuju zaborav, te da hrvatska država mora komemorirati ovakve događaje i bit će vjerodostojna u pozivanju na onaj dio Ustava koji kaže da je današnja Hrvatska zasnovana i na temeljima antifašizma, te je dodao: »Smatrao sam to nužnim reći prije svega zato što smo nedavno mogli čuti čelnika najveće oporbene stranke kako kaže da bi konačno trebalo definirati načela na kojima počiva hrvatska država. Koliko znam, ta su načela definirana u Ustavu, stoga ovi

izjavu ne mogu shvatiti drugačije, nego kao nepriznavanje važećeg Ustava, kao poziv na njegovu promjenu, a time i poziv na promjenu karaktera hrvatske države. To ne smijemo dopustiti«. Naglasio je i kako će mlade generacije odrasti ne shvaćajući i ne znajući što se zaista događalo, jer protiv istine nastupa zajednička fronta desnice, neformalno ali stvarno, ujedinjene nastupaju određene snage iz svijeta koje tu desnicu iz svojih razloga podržavaju. »Ali nastupa, nažalost i Katolička crkva koja nikada nije smogla snage da ustaški režim u Hrvatskoj javno obilježi kao zločinački, ali kojoj ne nedostaje riječi kada treba upozoravati na navodno sveprisutni komunistički mentalitet i na opasnost od komunizma, za koju svatko realan zna da

da su do tada ustaše počinile pokolje u Veljunu, Gospicu, u okolini Gline, a formiran je i zloglasni logor Jadovno. »Onima koji to pokušavaju negirati treba reći da ništa od toga nije laž, jer da jeste, povijest ovih krajeva izgledala bi drugačije«, rekao je Pupovac i dodao da se i u Hrvatskoj i u Srbiji, i u Bosni i Hercegovini »laži pokušava pomiješati sa zvaničnim istinama. A takva nastojanja ne nailaze na potrebnu reakciju ministarstava kulture i obrazovanja, jer su u udžbenicima još uvijek neistine, a ne mogu se ni dobiti sredstva za obnovu spomenika«.

Iskra ustanka

Zrinka Čorić, predsjednica UABA Petrinje, upozorila je kako je oružana akcija banijskih boraca bila iskra ustanka: »Banski Grabovac je mjesto prve oružane partizanske akcije, ali i mjesto strašnog zločina«, te dodala kako nas danas uvjeravaju mnogi »znanstvenici« da se zločin nije dogodio, stavljaju pod znak pitanja sve zločine koje su počinile ustaše, četnici, fašisti i nacisti. Osporavaju sve zasluge partizanskog pokreta i sve pobjede kojima su borci NOR-a lomili

Snimio: Josip Kola

Stjepan Mesić, počasni predsjednik SABA RH na skupu u Banskem Grabovcu

uopće ne postoji«, kazao je Mesić.

Okrenuti se budućnosti

Na budućnost i temelje antifašizma u svojoj poruci podsjetio je i general bojnik **Dragutin Repinc**, izaslanik hrvatskog predsjednika **Ive Josipovića**: »Povezivanje na temelju zajedničkih vrijednosti i standarda, ali u različitosti država, naroda, kultura i njihovih osobitosti, prostor je u kojem Hrvatska i svi njeni građani vide svoju budućnost. Stoga se trebamo okrenuti izazovima koji nam predstoje kako bi ostvarili budućnost kakvu smo sanjali za Hrvatsku. Ali moderne Republike Hrvatske ne bi bilo bez antifašističke borbe«.

Milorad Pupovac, predsjednik Srpskog narodnog vijeća podsjetio je: »U Banskem Grabovcu izvedena je prva akcija i formiran prvi borbeni odred u Hrvatskoj i ispaljeni prvi meci u režim Ante Pavelića«, ističući

kičmu fašizmu«.

Nazočnima su se obratili i **Zoran Vasić**, izaslanik predsjednika Sabora **Borisa Šprema**, zamjenik sisačko-moslavačke županice **Marine Lovrić Merzel** – **Andrija Rudić** i izaslanik gradonačelnika Petrinje **Željka Nenadića** – **Miroslav Gregurinčić**. Među prisutnima zamijetili smo **Stanimira Vučićevića**, veleposlanika Republike Srbije u Hrvatskoj, **Josipa Boljkovca**, člana Savjeta antifašista Hrvatske, predstavnike udrugantifašističkih boraca i antifašista Brezovica-Sisak, Požege, Petrinje, Gline, Dvora, Garešnice, Karlovca, Zagreba, Velike Kladuše i Cazina, te tijela vlasti Sisačko-moslavačke županije i političkih stranaka.

Upriličen je i kulturno-umjetnički program (voditeljica **Valentina Gajsek**) u kome su nastupile ženske pjevačke skupine pododbora SKD »Prosvjeta« – Mali Gradac, Petrinja i Sisak, te zbor »Zeleni brijege« iz Siska.

B. M.

SJEĆANJE NA DOGOVOR O USTANKU

•Kod spomenika u šumi Abez, mjestu na kojem je dogovoren početak oružanog ustanka naroda Korduna i Banije, položeni su vijenci i cvijeće

U šumi Abez (Kordun), kod spomenika u obliku okruglog stola (autor **Zdenko Kolacio**), posvećenog sastanku predstavnika CK KPH i kotarskih komiteta KPH Gline, Vojnića i Vrginmosta, na kojem je 19. srpnja 1941. godine dogovoren početak oružanog ustanka naroda Korduna i Banije, položeni su vijenci i cvijeće.

Povećoj skupini antifašističkih boraca i poklonika antifašizma iz Karlovačke, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije, te iz Velike Kladuše (BiH) obratili su se: **Rade Bulat**, narodni heroj, sudionik ratnog savjetovanja, **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske, **Živko Juzbašić**, predsjednik Savjeta veterana hrvatskog predsjednika **Ive Josipovića**, **Adam Dupalo**, predsjednik Sekcije 1. korpusa SABA RH, **Mile Jerosimić**, zamjenik načelnika općine Gvozd, **Josip Takač**, predstavnik Sisačko-moslavačke županije i **Gordana Lacković**, članica Predsjedništva SABA RH. Voditeljica skupa bila je **Borka Galogaža**.

Još prije oružanog ustanka, neposredno poslije travanjskog sloma, na Kordunu je počeo stravičan ustaški teror. O karakteru ustaškog režima najbolje svjedoči zločin

Kod spomenika u obliku okruglog stola položeni su vijenci i cvijeće

u Veljunu, izvršen između 6. i 9. svibnja 1941. godine, kada je ubijeno 525 Srba. Na sastanku u šumi Abez, 19. srpnja 1941. godine **Josip Kraš** prenosi direktivu Partije o pokretanju naroda Korduna i Banije na oružani ustank.

Sastanku su nazočili predstavnici kotarskih komiteta KPH Gline- **Milutin Baltić** i **Ranko Mitić**, Vojnić- **Žarko Čuić** i **Čanica Opačić**, Vrginmost- **Rade Bulat**, **Mile Manojlović-Gedžo**, **Stanko Maslek** i **Branko Nikoliš**. Sekretar CK KPH **Rade Končar**, je također prisustvovao sastanku. Zaključeno je da se započne s oružanim akcijama na Kordunu i Baniji. Uslijedila je prva oružana akcija na neprijateljsku

posadu u selu Bansi Grabovac. Partizanski prepadi nastavljaju se u Glini, Petrinji, Dvoru... Formiraju se oružane grupe i odredi. Samo u Petrovoj gori formirano je petnaest partizanskih odreda. Pristigao je i prvi partizanski odred formiran u Hrvatskoj iz Brezovice kod Siska. Vijest da su Srbima u pomoć stigli Hrvati da se zajedno bore protiv fašističkog terora, s oduševljenjem je primljena u narodu. Kolovoza 1941. godine na područje Petrove gore dolazi nekoliko istaknutih komunista i španjolskih boraca Hrvata, koji zajedno s domaćim komunistima Srbima i Muslimanima, podižu narod na oružani otpor.

B. M.

Priznanje SABA RH Dragutinu Turčinu

•Dugogodišnji predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ivana Dragutin Turčin s velikim je ponosom u svom domu, od članova Predsjedništva svoje organizacije, primio priznanje koje mu je Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dodijelio za razvitak i unapređivanje tekovina antifašizma u Hrvatskoj

Iako mu je u zadnje vrijeme zdravlje narušeno, što ga je i omelo u tome da nazuci prigodnoj svečanosti u svoju čast, 83-godišnji Dragutin Turčin je, i unatoč

poznim godinama, vrlo agilno organizira i provodio razne akcije vezane uz obilježavanje važnih obljetnica i datuma iz povijesti antifašističkog pokreta. Posebnu brigu posvećivao je spomenicima iz Drugoga svjetskog rata, a svih ovih godina je s lokalnom samoupravom surađivao na njihovoj obnovi i održavanju. To se naročito odnosi na rodnu kuću narodnog heroja Josipa Kraša u Vuglovcu.

Dragutin Turčin je na čelu ivanečke Udruge antifašista dva desetljeća. Vijest o dodjeli tog priznanja objavio je Večernji list, naglašavajući da je Dragutin Turčin uvijek bio iskreno predan načelima antifašizma i zato je visoko priznanje Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske dočekao s puno ponosa, zahvalnosti i emocija.

V.L.

Dragutin Turčin s ponosom pokazuje priznanje koje je dobio od SABA RH

♦Na središnjoj svečanosti obilježavanja Dana pobjede i domovinske zahvalnosti u Kninu, najviši državni dužnosnici - predsjednik Republike dr. Ivo Josipović, premijer Zoran Milanović te potpredsjednik i obnašatelj dužnosti predsjednika Hrvatskog sabora Josip Leko izrazili su zahvalnost svim braniteljima koji su u obrambenom ratu odnijeli pobjedu za Hrvatsku

»U pravednom i obrambenom ratu odnijeli ste pobjedu za Hrvatsku i ja sam vam na tome beskrajno zahvalan«, poručio je predsjednik Republike **dr. Ivo Josipović** čestitajući okupljenima blagdan.

»Hrvatska nakon pobjede u ratu mora pobijediti i u miru - svladati gospodarske teškoće, osigurati ljudska prava, vjerske i nacionalne slobode i prosperitet svih građana«, dodaо je.

»Pobijediti u miru znači i pružiti ruku našim sugrađanima srpske nacionalnosti i njihove žrtve priznati i pokloniti im se«, naglasio je predsjednik Republike dodavši kako je siguran da Hrvatska može pobijediti recesiju, gospodarsku krizu i sve tendencije koje nas žele svrstati izvan europskih vrijednosti.

Predsjednik Vlade **Zoran Milanović** poručio je kako, bez obzira na različitosti, oko zajedničkih ciljeva moramo biti jedinstveni.

»Ovaj praznik ne slavimo zato da bismo uživali u tuđoj nevolji i da bismo se naslađivali tuđim jadima kojih je također bilo, i to je ljudski i to treba priznati, nego kako bismo izvukli iz sebe ono najbolje«, naglasio je premijer Milanović.

Nakon Oluje, ocijenio je, hrvatska je država »u nekim trenucima bila ispod razine svoga zadatka.

Dan pobjede i domovinske zahvalnosti

Predsjednik Josipović na svečanosti u Kninu

Međutim, to su stvari iz kojih trebamo naučiti postati bolji jer naš je rat bio pravedan, obrambeni, čovječan i human«, naglasio je premijer Milanović dodavši kako su to vrijednosti s kojima ulazimo u Evropu.

Potprijsednik i obnašatelj dužnosti predsjednika Hrvatskog sabora **Josip Leko** rekao je kako se Hrvatska ponosi svojim braniteljima. »Uspješno izvedenom vojno redarstvenom akcijom 'Oluja' vi ste bitno pridonijeli međunarodnom ugledu Republike Hrvatske. Vaše znanje i iskustvo stečeno u Domovinskom ratu i danas se visoko cijeni u međunarodnim krugovima«, poručio im je Leko.

»Hrvatska želi biti faktor mira, sigurnosti

i stabilnosti u globalnom svijetu, ali u tom svijetu u kojem nisu nestali državni i nacionalni interesi«, naglasio je Josip Leko.

Gradonačelnica Knina **Josipa Rimac** rekla je kako trebamo biti ponosni na svoje heroje i bez politikantstva pokazati dostojanstvo. »Ako smo mogli oprostiti, a kao kršćani jesmo, tko nam može braniti veličati naše pobjede«, zapitala se kninska gradonačelnica.

»U našim proslavama nema ni 'm' od mržnje, niti 'r' od revanšizma. Naprotiv susjećamo i žalimo za svim našim poginulim i nestalim hrvatskim braniteljima, ali isto tako sučutno žalimo za svim nedužnim žrtvama i unesrećenim obiteljima«, poručila je Rimac.

R.G.

Mrzlo Polje

Godišnjica akcije u Mrzлом Polju

♦Predsjednik Udruge Miladinović je pozvao mlađe naraštaje da se bolje upoznaju sa svojom prošlošću i odupru povjesnom revisionizmu

Predstavnici karlovačke i dugoreške Udruge antifašista su povodom 71. godišnjice odluke o početku antifašističkog otpora položili vijence i zapalili svijeće ispod spomen-ploče u Mrzлом Polju. Odatle je krenula i prva akcija otpora s karlovačkog područja. U noći s 19. na 20. srpnja 1941., podsjetio je predsjednik karlovačke udruge **Mirko Miladinović**,

članovi komiteta s članovima SKOJ-a minirali su prugu za Rijeku pored tvornice Ivo Lola Ribar. To je bio uvod u daljnje akcije u organiziranju narodnog ustanka, stoji na ploči koja je podignuta u znak sjećanja na učesnike koji su kasnije pali u NOB-u.

Tog dana dobro se sjeća i jedan od rijetkih svjedoka **Josip Boljkovac**, koji je za-

jedno s ostalima, svojom prisutnošću odao počast svojim nekadašnjim drugovima i prijateljima. Miladinović je otpor okupatoru nazvao zlatnom stranicom hrvatske povijesti te pozvao mlađe naraštaje da se bolje upoznaju sa svojom prošlosti i odupru se povjesnom revisionizmu koji trenutačno bjesni.

A.K.

Antifašistički okvir osigurao samostalnost Hrvatske

•Grad Split i Splitsko-dalmatinska županija zajedno s Udrugom antifašista i antifašističkih boraca Splita te Zajednicom udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije prigodom svečanošću u Muzeju grada obilježili su Dan antifašističke borbe

Dan ustanka antifašističkog naroda ne smije se slaviti reda radi, već kao počast poginulima od strane okupatora i domaćih kvislinga, a njih je bilo 200 tisuća. Samo je u Dalmaciji bilo formirano 48 partizanskih odreda, a 90 posto građana Splita odlučilo je okupatoru reći »ne«.

Unatoč svemu tomu, mi se u ovom gradu heroju ne možemo izboriti za jedan trg ili ulicu koja bi nosila ime Prvog splitskog partizanskog odreda jer se vladajuće strukture tomu protive - kazao je Krešimir Sršen, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije. Govoreći na svečanom skupu Sršen je dodao kako je antifašizam bio čvrst pleter u razvoju demokracije, pa i samostalne hrvatske države, iako neki uporno pokušavaju zanijekati njegov značaj.

Na to se nadovezao i splitski dogradonačelnik Jure Šundov, koji je rekao kako ne zna zašto bi itko u Hrvatskoj iskrivljavao povijesne istine jer je svima jasno da nam je »antifašistički okvir osigurao samostalnost«. »Crvena boja na hrvatskoj trobojnici za mene, kao hrvatskog vojnika, uvijek je bila boja prolivene krvi za domovinu Hrvatsku, a za nju su krv prolili jednak

Svečanost u Muzeju grada Splita povodom Dana antifašističke borbe

antifašistički borci kao i oni u Domovinskom ratu«, naglasio je Šundov, a prisutne je u Muzeju grada Splita nakon njega pozdravio i zamjenik župana splitsko-dalmatinskog Visko Haladić.

Svečanost je svojim nastupom uveličao Mješoviti pjevački zbor umirovljenika »Amfora«, dok je recital »Sloboda« Ivana Gorana Kovačića, recitirala Lidija Šegvić.

Svečanosti u Muzeju grada Splita prethodilo je polaganje vijenaca ispred Kosturnice palim borcima NOB-a, zatim na groblju branitelja Domovinskog rata, ispred Središnjeg križa na Lovrincu kao i na spomenik zatvaranima, prognanim, mučenima i strijeljanim, koji se nalazi ispred zgrade Splitsko – dalmatinske županije.

S.D.

Pula

♦U spomen na antifašističku borbu vijenci će biti položeni na svih 35 partizanskih obilježja u gradu Puli

Za predstavnike i članove Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Pule organiziran je prijem povodom obilježavanja Dana antifašističke borbe 22. lipnja. Primio ih je gradonačelnik Boris Miletić i dogradonačelnik Fabrizio Radin te predstavnik Istarske županije Miodrag Čerina.

Miletić je okupljenima čestitao Dan antifašističke borbe, kazavši da je vrlo zadovoljan i ponosan što Grad Pula nastavlja s tradicijom obilježavanja antifašističke borbe, koja je utkana u povijest grada Pule.

Čestitke je okupljenima uputio i predsjednik udruge Livio Blašković, podsjetivši među ostalim na ustanak i prvi partizanski

Prijem za antifašističke borce

odred formiran u šumi Brezovici pored Siska, zbog čega je 22. lipnja odabran kao Dan antifašističke borbe. Najavio je da će se

u spomen na antifašističku borbu u gradu Puli na svih 35 partizanskih obilježja položiti vijenci.

A.Z.

•Žrtve su bili Srbi i Židovi koji pri hapšenju nisu pružali otpor, sigurni u svoju nevinost – rekao je Juraj Hrženjak, član Savjeta antifašista Hrvatske

Komemorativnim skupom kod Šaranove jame na Velebitu, prvog masovnog gubilišta u tzv. Nezavisnoj državi Hrvatskoj, obilježena je 71. obljetnica osnutka ustaškog logora Jadovno. U organizaciji Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Srpskog narodnog vijeća, Koordinacije židovskih općina, udruge »Jadovno 1941.« a pod pokroviteljstvom Hrvatskog sabora, kod spomenika (obnovljen prošle godine) okupilo se više od tisuću ljudi koji su došli odati počast žrtvama ustaškog bezumija. Položeni su vijenci i zapaljene svjeće (delegaciju SABA RH predvodio je Vinko Šunjara, član Predsjedništva).

Na komemoraciji su govorili: **Milorad Pupovac**, predsjednik Srpskog narodnog vijeća i izaslanik predsjednika Sabora **Borisa Šprema**, **Juraj Hrženjak**, član Savjeta antifašista Hrvatske, **Ognjen Kraus**, predsjednik Koordinacije židovskih općina Hrvatske, **Slavko Goldstein**, povjesničar i publicist i **Dušan Bastašić**, predsjednik Udruge »Jadovno 1941.« Kraj Šaranove jame vladika gornjokarlovački **Gerasim** služio je parastos za žrtve sa svojim svećenstvom. Molitvu za stradalike pročitao je i glavni rabin u Hrvatskoj **Luciano Moše Prelević**.

Prva masovna ubojstva

Obraćajući se nazočnima u ime SABA RH, **Juraj Hrženjak** je uputio pozdravne riječi predsjedniku Sabora Borisu Špremu sa željom za njegovo brzo ozdravljenje, te među inim, naglasio:

-Jadovno, Slana i Metajna na otoku Pagu su prva najmasovnja, najzvijerskija i najbezumnija mučenja i ubijanja nevinih ljudi u Hrvatskoj, daleko od očiju i ušiju hrvatske javnosti. Na ovom centralnom mjestu, kod Šaranove jame, došli smo odati počast desetima tisuća građana Hrvatske koji su tijekom lipnja i srpnja te do 21. kolovoza 1941. godine likvidirani. Mogli bismo samo pretpostaviti kolike bi tisuće hrvatskih građana ovdje bile pobjjene da se čak i talijanska fašistička vojska nije zgrozila nad monstruoznosću zločina Pavelićevih ustaša i da nije naredila likvidaciju ovih logora.

»Kažemo, na ovom centralnom mjestu, kod Šaranove jame, gdje je podignut i spomenik, zato jer uz Šaranovu jamu još su, uokrug desetak kilometara – do Čačićevog dolca i dalje, uz cestu prema Karlobagu

SVAKA ŽRTVA JE BILA NEDUŽNA

Ispred spomenika kod Šaranove jame okupilo se više od tisuću ljudi

– 32 jame u koje su bacani ubijani nevinji ljudi», kazao je Hrženjak i nastavio:

-Građani Hrvatske koji su ovdje pobijeni nisu bili ratni zarobljenici, ni gerilci, niti građani koji bi na bilo koji način javno iskazali svoj otpor prema okupaciji i ustaškom režimu. Naprotiv, zatečeni surovošću okupatorske i ustaške vlasti, ne samo da nisu vjerovali da u toj vlasti ima trunak pravde. Međutim, tu vlast nije zanimala ni nevinost ni pravda. Njih su zanimala nacistička obilježja krvnih zrnaca, ali i imovina uhapšenika koju će moći oplaćkati kad pobiju njihove vlasnike. Oni su odlučili očistiti ono malo Hrvatske (što su okupatori ostavili Pavelićevu tzv. NDH) od drugih i drugačijih: od Srba, Židova, Roma i antifašista Hrvata.

Ne zna se broj stradalih

Mi, na žalost, ni do danas ne znamo koliko je ovdje, za nepuna tri mjeseca, pobijeno ljudi. Prema stručno prikupljenim podacima poznatog istraživača ustaških zločina na Jadovnu, povjesničara dr. Đure Zatezala, ubijene su 42.123 osobe. Enciklopedija Leksikografskog zavoda navodi da je na Jadovnom pobijeno oko 35 tisuća hrvatskih građana. Slavko Goldstein raspolaže podacima da je na Jadovnom, uključujući i Slanu i Metajnu, stradalo 24 tisuća ljudi. Dr. Franjo Tuđman, u svojstvu povjesničara tvrdio je da je na Jadovnom izgubilo živote oko 25 tisuća ljudi. Bez obzira o kojoj se brojci radilo, sama činjenica da je ovdje, u kratkom roku pobijeno više desetaka tisuća ljudi je stravična.

»Zašto do danas, a imali smo prilike istražiti i objektivno utvrditi koliko je u jamama pobijeno ljudi», zapitao se Hrženjak, »mi ne znamo ni broj, ni tko su ti ljudi bili po imenu, prezimenu, zanimanju i iz kojih su naselja Hrvatske ovamo dovedeni.«

»Dužni smo nakon 71 godine znati, bar približno, broj ubijenih, jer u protivnom ostavljamo mogućnost da to svatko proizvoljno određuje. Ima i onih koji negiraju da se uopće na tom području odvijao bilo kakav zločin (kao što tvrde i za Jasenovac) ili čak da kažu da su antifašisti ovdje ubijali Hrvate.«

O Jadovnom se malo zna

»O Jadovnom se malo piše i govori. Ne samo hrvatska mladež, nego i hrvatska javnost o Jadovnom malo zna. Ovakvu tvornicu smrti, organiziranu od domaćih nacijaša, svaka europska država bi koristila da pokaže svojim građanima, što je bio u stanju, nad vlastitim građanima, uraditi nacijašizam. Vlada i Sabor, antifašističke udruge i svi mi demokratski i humanistički orijentirani građani, dužni smo da se s puno odgovornosti i s dubokim pijetetom odnosimo prema žrtvama palim u doba fašističke okupacije i u antifašističkoj borbi. Dužni smo se stalno podsjećati da je na žrtvama koje su podnjeli građani Hrvatske od 1941. do 1945. godine izgrađena slobodna neovisna Republika Hrvatska. Bez antifašističke borbe danas ne bi bilo ni slobodne i neovisne Republike Hrvatske – zaključio je Juraj Hrženjak.

B. M.

snimio: Josip Kota

OTKRIVEN OBNOVLJENI SPOMENIK

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Garešnica i Mjesni odbor Uljanik upriličile su svečanost povodom Dana anti-fašističke borbe. Tom je prigodom posebno oduševljenje više od dvije stotine nazočnih poklonika antifašizma izazvalo otkrivanje obnovljenog spomenika »Partizan«, rad kipara **Vladimira Svatoša** iz Daruvara. Spomenik 23-jici boraca NOR-a i 96 žrtava fašističkog terora u Uljaniku podignut je 1961. godine, a devastiran u Domovinskom ratu (1992. godine). Nakon svečanog otkrivanja, podno spomenika položeni su vijenci izaslanstva Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije, tijela vlasti i političkih stranaka s tog područja.

Govoreći na skupu, **Milan Ivančević**, član Predsjedništva ZU-ABA Bjelovarsko-bilogorske županije, među inim je istaknuo:

-Dvadeset godina ovo devastirano zdanje, kao i mnogi drugi spomenici NOR-a i antifašizma diljem Hrvatske, stajalo je kao ruglo ljudskom primitivizmu, zaluđenosti tobože nekim višim i bivšim idejama, neispunjenoj željama, a na štetu civiliziranih građana. Narušavanje mira i dostojanstva mrtvih, jedan je od najjadnijih poteza na koje se netko može odlučiti. Oni koji pucaju na mrtve, oni koji su pučali na poginula 23 borca ovoga kraja, oni koji pucaju na 96 žrtava fašističkog terora iz Uljanika i okolnih naselja – ubijali su ih po drugi put. Oni su kukavice koje se ne bi nikad usudile suprotstaviti stvarnim protivnicima.

Na svečanosti su govorili: **Vjekoslav Filipeć**, predsjednik Mjesnog odbora Uljanik, koji je veći dio svog radnog vijeka odradio u inozemstvu, pokrenuo je inicijativu preko Udruge antifašističkih boraca i antifašista Garešnica za obnovu oskrnavljenog spomenika, te kao donator najviše doprinijeo da danas, na praznik, Dan anti-fašističke borbe svjedočimo ponovnom otkrivanju, ovoga puta obnovljenog spomenika »Partizan«.

Na svečanosti su govorili: **Vedran Babić**, saborski zastupnik, **Branko Mutak**, zamjenik gradonačelnika Garešnice, **Vjekoslav Filipeć**, predsjednik Mjesnog odbora Uljanik i **Mihajlo Ceranović**, predsjednik UABA Garešnica. **Rade Jovičić**, predsjednik ZUABA Bjelovarsko-bilogorske županije, uz veliki pljesak nazočnih, uručio je Vjekoslavu Filipeću posebno priznanje Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske za njegov doprinos u razvijanju i njegovanju tradicija antifašizma.

♦Na Dan antifašističke borbe više od dvije stotine poklonika antifašizma nazočilo otkrivanju obnovljenog spomenika »Partizan«

Vjekoslav Filipeć i Milan Ivančević ispred obnovljenog spomenika

U kulturno-umjetničkom programu (voditeljica **Zvjezdana Drašner**) nastupio je ženski zbor »Češke besede« Veliki Zdenci i glazbeni sastav iz Daruvara.

B.M.

Slovenija

Antifašisti bojkotiraju novi »spomen-dan«

♦Slovenski borci i antifašisti pozvali su na bojkot državne proslave 23. kolovoza u Sloveniji kao „spomen-dana u počast žrtava svih totalitarizama“, ocijenivši da to u slovenskim uvjetima znači „povijesnu reviziju“ i „prikrivanje kolaboracije“ slovenskih domobrana s okupatorom u vrijeme II. svjetskog rata

»Borci NOB-a zato neće sudjelovati u obilježavanju novouvedenog praznika, on ne doprinosi smirivanju političkih prilika«, naveo je u izjavi za javnost predsjednik Saveza boraca NOR-a Slovenije **Janez Stanovnik**.

Slovenska vlada proglašila je 23. kolovoza spomen-danom na žrtve svih totalitarizama, uključujući i žrtve komunizma, tvrdeći da se time poziva na rezoluciju koju je 2009. usvojio Europski parlament.

Stanovnik je izjavio da je obilježavanje tog spomen-dana u Sloveniji uvedeno kao dio »desničarske ofenzive« u kojoj se pobijedeni domobrani pokušavaju izjednačiti s pobjednicima u II. svjetskom ratu, te da su partizani spasili Slovence od okupacije i uništenja.

»Radi se o pokušaju rehabilitacije kolaboracionizma, te diskvalifikacije ili čak kriminalizacije NOB-a i socijalističkog uredenja. U Jugoslaviji i Sloveniji se o komunističkom

totalitarizmu može govoriti samo u prvih 10 godina nakon završetka rata«, rekao je Stanovnik, dodavši da je nakon toga zavladalo vrijeme obnove, samoupravljanja i relativno visoke socijalne sigurnosti.

Slovenski borci-antifašisti u izjavi su ocijenili da novi spomen-dan zato u slovenskim uvjetima danas unosi ideološku pristranost, protukomunizam i nacionalne podjele.

R.G.

Otkrivena bista narodnog heroja Paje Orozovića Brke

◆U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Daruvara u mjestu Bijela održana je 4. srpnja 2012. svečanost otkrivanja biste narodnom heroju II. svjetskog rata Paji Orozoviću Brki

Bistu su na svečan način otkrili antifašistički borci, sudionici Narodnooslobodilačkog rata **Ranko Mutavdžić** i **Ranko Stanković**. Za otkrivanje i postavljanje obnovljene biste velikim dijelom je zasluga i Općina Sirač, u čijem sastavu se nalazi mjesto Bijela, gdje je bista i postavljena u okviru spomen-obilježja pогinulim borcima NOR-a i žrtvama fašizma, a samu bistu je izradio daruvarski umjetnik **Vladimir Svatoš**.

Svečanosti su prisustvovali brojni članovi Udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Čazme, Grubišnog Polja, Garešnice, Bjelovara, Novske, Požege i Daruvara kao i predstavnici općine Sirač. Načelnik općine **Branimir Miler**, istaknuo je, govoreći na toj prigodnoj svečanosti, da su antifašistički spomenici, kao i svи spomenici na ovom području, dio povijesti i kulture i kao takvi pripadaju narodu te Općine. Sirač sudjeluje u financiranju obnove tih spomenika kulture, rekao je Miler.

U ime Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske županije govorio je **Zdravko Drašner**, podsjećajući da je ovo jedno od ustaničkih mesta, gdje su se borili antifašisti ne samo iz ovog kraja, nego i iz istočne Slavonije, Banije, Kalnika i Moslavine. Ovdje su formirane i mnoge jedinice NOR-a, među kojima i Kalnički partizanski odred, rekao je Drašner.

Nakon otkrivanja spomenika svи prisutni su se uputili

Svečano otkrivanje spomenika narodnom heroju Paji Orozoviću Brki

na mjesno groblje u Gornjim Borkima, gdje su položili vijence i na tri zajedničke grobnice palim borcima. Na taj način je obilježena i obljetnica osnivanja Daruvarskog partizanskog odreda i početka ustanka protiv fašizma.

Zvezdana Drašner

Škrabutnik

Sjećanje i ponos u Škrabutniku

Spomenik je obnovljen prije točno godinu dana, a u spomen na žrtve i ove godine su organizirali komemorativni skup, a potom i zajednički domjenak.

- Jako nas je iznenadilo to kada je netko oštetio naš spomenik u središtu sela s kojim smo mi mještani živjeli godinama, jer to je bio spomenik podignut upravo našim stradalim mještanima. Uvijek smo se njime ponosili jer on je naša povijest i sjećanje na naše susjede i rođake stradale u Drugom svjetskom ratu. Njih 36 tada su dali svoje živote sanjajući slobodu i pravdu jednaku za sve ljudе - rekao je **Mile Radović**, iz odbora za obnovu spomenika i organizator druženja mještana i antifašista iz Požege.

Ovom skupu nazočio je i zamjenik župana **Miroslav Grozdanić** koji je istaknuo da je još mnogo spomenika antifašističkoj borbi naših naroda porušeno ili devastirano, no država osim deklarativne podrške za obnovu tih spomenika ne čini ništa drugo niti osigurava sredstva za njihovu obnovu. Tako su obnovljeni samo spomenici čiju obnovu su vodili mještani naselja gdje se spomenici nalaze i udruge antifašista.

K.P.

◆Mještani Škrabutnika i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Požege položili su 17. srpnja vijenac na obnovljeni Spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora u Drugom svjetskom ratu

Mještani Škrabutnika i antifašisti položili vijence na obnovljeni spomenik

Vijenci na antifašističke spomenike

Uoči Dana antifašističke borbe u Hrvatskoj položeni su vijenци na spomenike palim borcima u Tisnome, Jezerima i Betini. Nazočni su bili načelnik Općine Tisno, saborški zastupnik **Ivan Klarin**, zamjenik načelnika Općine Tisno **Miljenko Meštrović**, predsjednik Općinskog vijeća **Petar Jakovčev**, delegacija Saveza antifašističkih boraca, predstavnici općinske organizacije HSS-a, općinske organizacije SDP-a te predstavnici udruga proizašlih iz domovinskog rata.

Nakon polaganja vijenaca, obilježavanje praznika je popratio i bogati kulturni program uz nastup u kojem su sudjelovali: prvakinja Riječke drame **Olivera Baljak**, sopranistica **Ljerka Bjelinski**, prvakinja opere Riječkog

HNK »Ivan pl. Zajc« **Marijana Radić**, mješoviti zbor Zajednice Talijana »Sv. Martin« iz Tara u Istri. **Z.L.**

Požega

SAMI OBNOVILI SPOMENIK

♦Mještani sela Podsreća, uz pomoć antifašista, obnovili devastirani Spomenik borcima i žrtvama fašizma

Na Dan antifašističke borbe u selu Podsreću održana je prigodna svečanost i otkriven obnovljeni spomenik devetdesetih godina. Sakupivši novac, mještani su uz pomoć antifašista Požege, nakon dvadeset godina, obnovili mjesni spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora. Za tu prigodu ovdje se okupilo više od stotinu mještana, antifašista Požege i Slatine što je za ovo, nekad ustaničko, područje bio događaj od izuzetnog značaja. Prigodom otkrivanja mogle su se čuti samo riječi pohvale inicijativi, ali i pokude državnim institucijama koje ne čine gotovo ništa da se ovakva spomen obilježja obnove.

Zapravo se često potajice održava negativna društvena klima u kojoj se minimizira pa čak i kriminalizira NOB, a antifašistički borci nerijetko prikazuju kao pripadnici zločinačke vojske. Iz toga, rečeno je, proizlazi i jedan pritajeni opći stav prema antifašizmu u cijelosti pa se na tome dalje temelji i odnos prema njegovim spomen obilježjima. Sve je to zapravo u suprotnosti sa suštinom hrvatskog Ustava, ali i protivno cjelokupnoj društvenoj klimi koja prevladava u suvremenoj Evropi. Nadalje se moglo čuti kako nebrigom centralne i lokalne vlasti neće prestati i briga o antifašističkoj spomeničkoj baštini, jer to neće dozvoliti suvremenim antifašistima.

Domaćini su bili sretni zbog ove svečanosti, tvrdeći kako već dvadesetak godina u njihovo selo nije došlo ovoliko gostiju u jednom danu. No, među gostima nije bilo

niti jednog lokalnog političara niti zastupnika Sabora, iako su uredno, na vrijeme i s puno poštovanja pozvani.

Nakon što je spomenik otkriven, predstavnici mještana, antifašista Požege, Slatine, Pakrac i Lipika te Srpskog nacionalnog vijeća i SDP-a položili su vijence pa su se svi zajedno do kasnih popodnevnih sati nastavili družiti uz pjesmu, dakako i onu partizansku.

Inače je Podsreće prema popisu stanov-

ništva 1931. godine imalo 217 stanovnika. U toku rata 1941.-1945. godine život je izgubilo 22 mještana od kojih petnaestorica kao žrtve fašističkog terora. U ljeto 1942. godine selo su do temelja spalile ustaše. Danas je to selo s malo kućanstava, a popis iz 2011. godine bilježi 21 mještanina, dok je 1991. imalo 109 mještana. No povjesna sjećanja su duboko usađena u njih kao i sjećanja na njihove stradale rođake i mještane.

Borivoj Zarić

Mještani sela Podsreća, antifašisti i gosti na svečanosti otkrivanja obnovljenog spomenika

Oskrnavili antifašistički spomenik

•Nepoznata osoba umjesto uništene zvijezde petokrake na spomenik poginulim antifašističkim borcima u selu Vukoševcu nedaleko od Sunje stavila je križ s četiri cirilična slova S

Na to su javno otvorenim pismom upozorile udruge hrvatskih branitelja i stradalnika Domovinskog rata općine Sunja i Sisačko-moslavačke županije, kao i antifašističke udruge s tog područja.

Branitelji su otvoreno pismo uputili predsjedniku RH **dr. Ivi Josipoviću**, predsjedniku Vlade RH **Zoranu Milanoviću**, Saveznu antifašističkih boraca i antifašista RH, predsjedniku Srpskog narodnog vijeća i saborskem zastupniku **Miloradu Pupovcu**, a obavijestili su i Srpsku pravoslavnu crkvu u Zagrebu.

»Počinitelji su grubo prekršili Zakon o obnovi spomenika NOB-a koji je donio Hrvatski sabor, a prema kojem svi spomenici moraju biti identični kao što su bili prije oštećenja. Riječ je o otvorenom isticanju velikosrpstva, koje se po zakonima RH treba kažnjavati, a njegovim počiniteljima suditi. Država ne smije dopustiti takvo grubo i drsko kršenje antifašističkih stećevina i vrijednosti te otvoreno, nekažnjeno, veličanje zakonom zabranjenih terorističkih simbola«, stoji u otvorenom pismu.

Udruge su zatražile od policije da hitno pronađe počinitelje koji su oskrnavili spomenik poginulim mještanima Vukoševca u 2. svjetskom ratu.

R.G.

Oskrnavljeni spomenik u Vukoševcu na kojem je na nedopustiv način maknuta zvijezda petokraka, pod kojom su u borbi za slobodu ginuli borci NOB-a

Počast stradalim antifašistima

•Zbog pijeteta prema stvarnim žrtvama rata i poraća prestanimo pregrati njihove kosti

Upovodu 22. lipnja, Dana antifašističke borbe, izaslanstvo Udruge antifašističkih boraca i antifašista Karlovačke županije položilo je vijenac ispred spomenika antifašističkim borcima stradalim u Drugom svjetskom ratu.

Zbog pijeteta prema stvarnim žrtvama rata i poraća prestanimo pregrati njihove kosti i dajmo im mira i poštovanja a ne lažnim poluistinama, mržnjama i izmišljotinama podizati spomenike. Ne smijemo dozvoliti bilo kojim oblicima fašizma, nacizma da podmetanjima i mržnjama u našim srcima nadvladaju dobro. Zlo je jako, ali dobro je još jače, kaže Miladinović.

Mlade naraštaje treba naučiti da se ne slažu s mržnjom, netolerancijom i nepoštovanjem ljudskih prava, a upravo sve to simboliziraju grafiti s kukastim križevima i zato njihovo iscrtavanje nije bezazleno. Poruka antifašizma je i poruka koja se baštini i u Domovinskom ratu: Karlovac mora ostati grad koji prihvata sve osim govora mržnje i netolerancije, rekao je do-

Vijenci, cvijeće i svijeće položeni su na oskrnavljeni spomenik

predsjednik UABA Mirko Miladinović.

Tom prilikom zahvalio je gradonačelniku na odluci da iz gradskog proračuna izdvoji sredstva za uređenje spomenika u perivoju. Polaganju vijenaca pored pred-

stavnika i članova UABA prisustvovali su gradonačelnik Damir Jelić, dogradonačelnica

Marina Kolaković, dogradonačelnik Dubravko Delić i dožupan Milenko Rebić, koji su položili svijeće ispred spomenika.

K.T.

Prvi put zajedno na proslavi Dana antifašističke borbe

•Naša djeca moraju učiti iz povijesti kako se ne bi radile greške u budućnosti, naglasio je predsjednik UABA Makarske Tonći Pivac

Večanje nego prijašnjih godina u Makarskoj je proslavljen Dan anti-fašizma. Položeno je cvijeće u spomen na sve poginule u NOB-u i Domovinskom ratu. Makaranim su se pridružili predstavnici županije te gradova i općina Splita, Sinja, Trogira, Omiša i Vrgorca, a kao specijalni gosti bili su Predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca Splitsko-dalmatinske županije Krešimir Sršen i predstavnici antifašističkih boraca BiH, Kantona Sarajevo na čelu s Ibrom Čamićem, s kojima makarska UABA već nekoliko godina razvija priateljstvo.

S njima je bio i hrvatski ministar unutarnjih poslova Ranko Ostojić.

Prvi put nakon 20 godina u Makarskoj je obilježen Dana antifašističke borbe u zajedničkoj organizaciji Grada Makarske, SDP-a Makarske i Udrugom antifašističkih boraca i antifašista Makarskog primorja. Delegacija grada, s prvim čovjekom Markom Ožićem Bebekom i HDZ-ovim vijećnicima je zajedno s predsjednikom makarskog SDP-a Tonćem Bilićem i predsjednikom UABA-a Tonćem Pivcem položila cvijeće kod Križa na gradskom groblju, na spomeniku Hrvatskom branitelju i na spomeniku Glavica. Delegacije SDP-a

Vijenci na Spomeniku revolucije na Glavici, gdje se 200-tinjak okupljenih poklonilo žrtava palim u NOB-u i Domovinskom ratu

i HDZ-a odale su počast i dr. Franji Tuđmanu.

Po tradiciji fešta završava u »Arbunu«. Tako je bilo i ove godine. Tonći Bilić, predsjednik makarskog SDP-a, uz čestitke, naglasio je kako je »upravo zahvaljujući

SDP-u zadržana tradicija obilježavanja Dana antifašističke borbe. Mi antifašisti to nikad ne smijemo zaboraviti, a naša djeca moraju učiti iz povijesti kako se ne bi radile greške u budućnosti«.

M.T.

Delnice

•Delničani položili vijence i svijeće na spomenike u Delnicama i obližnjim Dražicama

Dan antifašističke borbe na području Delnica obilježen je polaganjem vijenaca i paljenjem svijeća pod spomenicima i obilježjima iz Drugog svjetskog rata i Domovinskog rata. U organizaciji UABA Delnice pred zgradom gradske uprave okupili su se predstavnici Udruge antifašista, »Goranskih risova«, Grada Delnica i SDP-a Delnice te položili cvijeće i zapalili svijeće uz spomenike u Parku kralja Tomislava, na Trgu 138. brigade HV-a i na lokaciji Podštora, a dio delničkih antifašista potom je produžio i prema Dražicama, gdje su također odali počast na tom području poginulim delničkim partizanima.

M. K.

Vijenci kod spomen-obilježja

Delničani polažu vijence kod Spomenika ustanku naroda Gorskog kotara

Ispriku duguje Dubrovačko-neretvanska županija

•Na svečanom obilježavanju Dana antifašističke borbe na Spomen groblju boraca NOR-a Boninovo u Dubrovniku nastupila je 21. lipnja Gradska glazba Dubrovnik. Na početku su odsvirali himnu »Lijepa naša«, a kad su za vrijeme polaganja vijenaca počeli svirati koračnicu, doživjeli su neugodnost jer je koračnica istovremeno puštena s razglasa

Tim povodom Udruga antifašista Dubrovnik izdala je posebno priopćenje za javnost kojeg objavljujemo u cijelosti:

»Povodom Dana antifašističke borbe – 22. lipnja Udruga antifašista Dubrovnik pripremila je i organizirala komemorativni skup u četvrtak, 21. lipnja u 19 sati, u suradnji sa Zajednicom udrugantifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije i Društvo Tito Dubrovnik, a pod pokroviteljstvom Grada Dubrovnika. Kako su pripreme uspješno okončane, program komemoracije i učesnici definirani, od 11. do 14. lipnja upućene su pozivnice, između ostalih i na adresu Županije Dubrovačko-neretvanske. O terminu održavanja komemoracije telefonom i pismeno je 12. lipnja obaviješteno Boninovo doo Dubrovnik, a u zakonskom roku vrijeme i mjesto održavanja komemorativnog skupa je prijavljeno PU Dubrovačko-neretvanskoj.

U međuvremenu, otprilike tjedan dana prije komemoracije, iz Županije Dubrovačko-neretvanske su obavijestili da će i oni organizirati komemoraciju i to u istom terminu i na istom mjestu, dakle na Spomen groblju boraca NOR-a na Boninovu u četvrtak, 21. lipnja u 19 sati. Obzirom da smo mi već bili obavili sve pripreme za komemoraciju i poslali pozivnice za taj termin, upozorili smo

predstavnike Županije da za svoju komemoraciju osiguraju drugi termin, a raspoloživih ih je bilo zaista dosta.

Vjerovali smo da će razum prevladati i da problema neće biti. Međutim, pred samu komemoraciju dobili smo obavijest od pružatelja usluga razglaša, kojega smo mi angažirali, da se na platou Spomen groblja postavlja i drugi razglas i to u aranžmanu Dubrovačko-neretvanske županije, dok je pred sam početak komemoracije na plato Spomen groblja pristigla i Gradska glazba Dubrovnik, predstavnici Županije s voditeljicom programa i recitatorkom. Svi su oni nepozvani došli na Spomen groblje boraca NOR-a, u termin i na mjesto komemoracije koju smo mi pripremili i organizirali i za koju se po našim pozivnicama okupilo stotinjak antifašističkih boraca, antifašista i drugih građana.

Da već nanelektrizirana atmosfera ne bi eskalirala u veći i neprimjereni problem na groblju gdje se okupljamo u tišini i s poštovanjem, a obzirom da nepozvani izvođači i predstavnici Županije koji su ih angažirali nisu bili spremni na uzmak, u blic dogovoru s predstvincima Županije nađen je kompromis po kome komemoraciju vodi voditeljica angažirana od Županije, himnu svira Gradska glazba Dubrovnik, također angažirana od Županije, prigodno govori Branko

Grošeta, član Predsjedništva Saveza antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, pozdravno govore: Olga Muratti, predsjednica Gradskog vijeća Grada Dubrovnika i Frano Skokandić, zamjenik župana Dubrovačko-neretvanskog, potom se izvode sve pripremljene recitacije, prvo učenica dubrovačke gimnazije u aranžmanu Županije pa Željko Tutnjević i Mato Jerinić prema programu Udruge antifašista i konačno, prilikom polaganja vijenaca, drugi glazbeni broj, posmrtna koračnica, ide preko razglasa u aranžmanu Udruge antifašista Dubrovnik organizatora komemoracije. To je istina i tako je bilo.

Makar niti jedan kompromis ne daje najbolja rješenja, komemoracija je ipak uglavnom zadovoljavajuće privredna kraj. No, slijedile su oštре riječi koje je Udrugi antifašista Dubrovnik posve neopravданo uputio predstavnik Gradske glazbe Dubrovnik. Zapravo njegove srdite riječi potpuno stope samo je trebao imati petlje i uputiti ih predstvincima Županije Dubrovačko-neretvanske koji su isključivo krivci za fabriciranje ovog grubog nesporazuma iz razloga koji je njima svojstven – iskonstruirati i koristiti svaku pa i podlu mogućnost za dodatno tamburanje po antifašizmu.

Udruga antifašista Dubrovnik i svi njeni vrijedni članovi i aktivisti, koji djeluju na potpuno dobrovoljnoj osnovi, visoko cijene predani angažman i dugovječno djelovanje Gradske glazbe Dubrovnik. Izražavamo im zato punu podršku i zahvalnost, a istovremeno i duboko žaljenje što su neugodnu situaciju doživjeli na mjestu, gdje su bezbroj puta generacije glazbenika Gradske glazbe Dubrovnik nastupile predano i s puno razumijevanja. Međutim, Udruga antifašista Dubrovnik ne osjeća nikakvu potrebu za isprikom Gradskoj glazbi Dubrovnik, jer tu im ispriku za manipulaciju s njima, Danom antifašističke borbe i antifašizmom kao civilizacijskom tekvinom, duguje Županija Dubrovačko-neretvanska«.

Priopćenje je potpisao predsjednik Udruge antifašista Dubrovnik **Marinko Vlašić**.

Nastup Gradske glazbe Dubrovnik na Spomen-groblju boraca NOR-a Boninovo

Svečanost u Gornjem Knegincu

♦Antifašisti Varaždinske županije položili vijence u Turčinu i u Gornjem Knegincu

U organizaciji Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Varaždinske županije i grada Varaždina pedesetak boraca i pobornika antifašizma sudjelovalo je 16. lipnja na svečanosti u Gornjem Knegincu povodom 22. lipnja - državnog praznika Dana antifašističke borbe.

Sudionici su se prvo okupili kod spomen obilježja u Turčinu, gdje su organizatori na čelu s **Karlom Mrazovićem**, 28. lipnja 1941. godine, održali sastanak na kojem su donijeli odluku o podizanju ustanka protiv okupatora i domaćih izdajnika u varaždinskom kraju. Već iste noći počelo je dijeljenje letaka koji su pozivali na otpor neprijatelju, a započele su diverzije na telekomunikacijama i prometu.

O tom događaju govorio je član društva »Tito« **Marijan Šemiga**, a skup je zatim pozdravio zamjenik općinskog načelnika **Robert Đuranec**.

Sudionici su se zatim uputili na

Pred spomenikom palim boricima NOB u Gornjem Knegincu

groblje u Gornjem Knegincu gdje je na spomenik palim boricima NOB-a toga kraja položen zajednički vijenac antifašističkih udruga boraca, invalida

i društva »Tito« Varaždinske županije, te je minutom šutnje odana počast žrtvama fašizma.

V.V.

ploče

»Tijekom Drugoga svjetskog rata, svaki drugi stanovnik pločanskoga kraja bio je sudionik NOB-a, a u bitkama na Neretvi i Sutjesci poginula su 232 borca s ovoga područja. Petorica boraca proglašeni su narodnim herojima, a njih 79 bili su nosioci partizanske spomenice« rekla je **Slavenka Mušan**, predsjednica Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ploča.

Nakon polaganja vijenaca i odavanja počasti žrtvama Drugog svjetskog rata u Spomen parku, položeno je cvijeće ispred Spomenika poginulim braniteljima u Domovinskom ratu, te na svim spomenicima i spomen ploči sudionicima NOR-a. Ovim činom UABA Ploča poklonila je pažnju važnosti i ulozi antifašizma i Domovinskoga rata i naglasila njihov značaj u stvaranju mira i blagostanja, te poručila mladima da nastave poštivati te tradicije.

Na obilježavanju Dana antifašizma bili su i sudionici NOR-a, čelni ljudi Grada Ploča, pločanskoga SDP-a, članovi UABA i građani Ploča.

A.Š.

Počast boricima i žrtvama fašizma

♦U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista Ploča, povodom Dana antifašističke borbe, u pločanskom Spomen parku položeni su vijenci i zapaljene svijeće za 320 poginulih antifašističkih boraca-partizana i 375 žrtava fašističkoga terora iz Baćine, Brista, Gradca, Komina, Rogotina, Pline i Staševice

Vijenci i cvijeće za poginule borce i žrtve fašizma u Pločama

Zašto Grad ne obilježava Dan oslobođenja od fašizma

♦Zbog čega ni na Dan antifašističke borbe predstavnici grada nisu položili vijenac niti zapalili svijeće na Spomen-kosturnici? U NOB-u je poginulo 880 boraca iz Slavonskog Broda, a kao žrtve fašističkog terora 432 osobe su izgubile život

Moramo se i danas prisjetiti i podsjetiti koliki je ogroman bio doprinos žitelja grada Slavonskog Broda i njegove okolice u antifašističkoj borbi.

Dokaz toj slavnoj borbi i pobedi su čak dvije brigade 25. i 4. brodskih brigada i Diljski odred, a pet narodnih heroja koji su pali za slobodu naše zemlje su najveći dokaz neupitnog opredjeljenja nas Brođana.

Koju su onda razlozi da danas u centru Slobodnice, između lijepo uređenog društvenog Doma i još ljepše uređene crkve stoje obrasli, razrušeni komadi betona kao jedini ostatci mjesta na kojem su sahranjeni posmrtni ostaci četvorice Narodnih heroja Mike Babića, Stjepana Sekulića-Jucka, Ivana Senjuga-Ujaka i Stjepana Funarića-Jote?

Svi su bili mlađi, Hrvati, žitelji Slobodnice, dvadesetogodišnji studenti, proganjani, hapšeni, mučeni i na kraju mučki ubijeni jer su se borili za slobodu svoje zemlje!

Tužno je i nedopustivo da samo članovi Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Slavonskog Broda nose cvijeće i pale svijeće na mjestima koja nas podsjećaju na tu slavnu borbu i pobjedu - na Spomen-kosturnicu na gradskom groblju, Slobodnici, Kindrovu, Podvinju i Brodskom vinogorju.

Zbog čega Grad Slavonski Brod nikada ne obilježava 21. Travanj, dan kada je oslobođen od fašista?

Zbog čega ni na Dan antifašističke borbe

Sano članovi UABA Slavonskog Broda nose cvijeće i pale svijeće na zapuštene spomenike

predstavnici grada nisu položili vijenac niti zapalili svijeće na Spomen-kosturnici?

U Povijesnom arhivu i Muzeju grada Slavonskog Broda postoje evidencije, opisi, imena i prezimena žrtava NOB-a, gdje stoji da je od Lužana do Kopanice u četverogodišnjoj krvavoj borbi poginulo 880 boraca, a kao žrtve fašističkog terora 432 osobe su izgubile život.

Vrlo je ružno i štetno što se ovaj dio naše slavne povijesti posljednjih godina

prešućuje, negira, zanemaruje i ignorira, unatoč činjenicama i još uvijek živim svjedocima i svjedokinjama tog slavnog vremena.

Iskreno se nadam i vjerujem da, kada njih ne bude kao živih svjedoka tog vremena i te žrtve, uspomena i ponos na preteke koji se nisu bojali fašizma mora ostati utkana u nama - Brođanima, Slavoncima, Hrvatima...

Snježana Čikardić

Ludbreg

Upovodu Dana antifašističke borbe i Dana državnosti na ludbreškom groblju položeni su vijenci na spomen-obilježja antifašističke borbe, braniteljima Domovinskog rata te na spomenik Kalničkim partizanima.

Vijence su položili predstavnici Grada Ludbrega, gradskih udruga te političkih stranaka. Prigodne riječi uputili su Zdravko Pahor, predsjednik Udruge antifašističkih boraca, te ludbreški gradonačelnik Marijan Krobot, koji su istaknuli važnost obilježavanja tog dana.

H. J.

Važnost Dana antifašizma

•Centralna svečanost održana je na spomen-groblju u Svetom Jurju u Trnju

Dan antifašističke borbe naroda Hrvatske i Dan državnosti obilježeni su i diljem Međimurja. Vijenci su položeni i upaljene svijeće podno Spomenika poginulim i nestalim hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata u čakovečkom Perivoju Zrinskih i kod Spomen-zida poginulim i nestalim hrvatskim braniteljima na knjižnici »Nikola Zrinski«.

Centralna svečanost održana je na spomen-groblju u Svetom Jurju u Trnju, uz polaganje vijenaca i davanje počasti poginulim partizanima. Pored izaslanstva Međimurske županije i Udruga antifašista, vijence su položili i predstavnici Općine Donji Kraljevec, SDP-a i Društva »Josip Broz Tito«.

Predsjednik UABA Međimurske županije **Zvonko Golub** istakao je da bi nova vlast konačno trebala urediti udžbenike povijesti za osnovne i srednje škole kako bi se sačuvala istina o antifašizmu, ali i o Domovinskom ratu. Načelnik općine Donji Kraljevec **Zlatko Horvat** naglasio

Počast poginulim partizanima

Polaganje vijenaca na spomen groblju u Sv. Jurju u Trnju

je da je očuvan kontinuitet hrvatske državnosti zbog borbe antifašista u Drugom svjetskom ratu.

Župan **Ivan Perhoč** istakao je značaj državnog praznika, naglašavajući da je na antifašizmu utemeljena nova Europa i eu-

ropske vrijednosti. Postoje vrijednosti koje su neupitne, kao što su demokracija, sloboda i poštivanje prava svakog čovjeka.

Vijenci su položeni i na spomenike u drugim općinama i mjestima Međimurja.

M. N.

Biograd

•Svaki deveti stanovnik ovog kraja dao život za slobodu i nezavisnost svoje domovine

U povodu državnog praznika Dana antifašističke borbe u Biogradu su na spomen-obilježja i Gradsko groblje položeni vijenci i cvijeće te zapaljene svijeće. Prigodno obilježavanje ovog dana pokrenula je Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Biograda, a obilježavanje je podržala i biogradска gradska vlast te Gradska organizacija SDP-a. Tako su ove godine, za razliku od ranijih, vijenci i cvijeće položeni na više lokacija u gradu i okolici.

Kako je kazao predsjednik UABA **Tito Doljanac**, narod ovog kraja dao je 146 žrtava, točnije svaki deveti stanovnik dao je život za slobodu i nezavisnost svoje domovine. »Već u ranim jutarnjim satima posjetili smo spomen-obilježje u Svetom Petru, gdje smo položili cvijeće, kao i na spomen-obilježje u Primorju put Svetog Filipa i Jakova, gdje je poginula biogradskog mladost. Jednako tako položili smo cvijeće i zapalili svijeće i kod glavnog križa na biogradskom Gradskom groblju te konačno i kod spomenika

Vijenci na više lokacija

palim borcima u parku na Trgu hrvatskih velikana«.

Ovom potonjem polaganju nazočili su i preživjeli borići, rodbina i prijatelji, a svoj doprinos dala je i gradska glazba, koja je održala prigodni koncert. Cvijeće na spomenik

položile su, osim delegacije UABA Grada Biograda koju je predvodio Tito Doljanac i delegacije Grada, s gradonačelnikom **Ivanom Knezom** te gradske organizacije SDP-a s predsjednikom **Damironom Šangulinom**.

S. D.

Ispred Spomenika palim boricima u parku na Trgu hrvatskih velikana

SPOMEN NA PRVE PARTIZANSKE AKCIJE

♦ U Veljunu, Krnjaku, Ivanović Jarku, Sadilovcu i Šljivnjaku obilježen početak oružanog otpora i odana počast žrtvama ratnog zločina

Za razliku od središnjih manifestacija prvih oblika oružanih otpora na Baniji (Banski Grabovac) i Lici (Srb), na području Korduna skromnije je obilježen početak organiziranih partizanskih akcija – ali na više lokaliteta. Ustanak na Kordunu razvijao se postupno. Otpor naroda vojnički je karakteriziran uspostavljanjem obrambenih linija, tzv. frontova, koji su imali defenzivnu ulogu, jer su ustanici praktički bili bez vatrene oružja. Na ubojstva, hapšenja i progone srpski je narod prije oružanog ustanka odgovorio uz ostale mjere pojačane opreznosti i stvaranjem seoskih straža koje su upozoravale pučanstvo na kretanje ustaških i okupatorskih jedinica. Te seoske straže, nastale spontano, bile su prvi oblici otpora, negacije i nepriznavanja organa okupatorske i ustaške vlasti na Kordunu.

Počast partizanskom odredu

Polaganjem vijenaca i evociranjem sjećanja podno srušenog spomenika na Debeloj Kosi (Krnjak), skupina antifašističkih boraca i poklonika antifašizma iz Karlovca, Vojnića i Krnjaka obilježila je osnutak jednog od prvi partizanskih odreda na Kordunu.

Nazocene je pozdravio **Duro Mrđenović**, predsjednik krnjakačkih antifašista, a svoje razočarenje izgledom nekadašnjeg spomenika i Spomen doma izrazili su partizanski veterani **Martin Jendrašić**, počasni predsjednik Saveza udruga antifašista Karlovačke županije i **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske, te načelnik općine Vojnić **Branko Eremić**. Čelnik općine Krnjak **Rade Kosanović** rekao je da »sada sve dobro izgleda jer se dan prije do spomenika nije moglo ni doći, jer Hrvatske šume tamo sijeku šumu i put je bio zakrčen«. **Mirko Miladinović**, predsjednik Udruge antifašista Karlovac, podsjetio je da su spomenik i Spomen dom na Debeloj kosi zaštićeni spomenici kulture. Obnova spomenika bi koštala oko 80 tisuća kuna, ali već nekoliko zahtjeva za obnovu Ministarstvo kulture nije prihvatile.

Održana je i komemoracija u Ivanović Jarku. Sudionici skupa odali su počast 380 nevinih civilnih žrtava koje su ustaše

masakrirale u tom mjestu 29. srpnja 1941. godine. **Duro Zatezalo**, član Savjeta antifašista Hrvatske, među inim, istaknuo je kako je zločin u Ivanović Jarku organizirao tadašnji ustaški povjerenik za Krnjak **Dragutin Muić**. On je pozvao ljudi na uređenje lokalnih puteva. Ljudi iz Krnjaka su se masovno odazvali i donijeli su alat za rad. No, rano u jutro ustaše su krenule kamionima iz Gline preko Topuskog, Vrginmosta i Vojnića gdje je bilo puno ljudi jer je bio sajmeni dan, i pokupile ih u kamione.

Komemorativnoj svečanosti, osim antifašističkih boraca i poklonika antifašizma, nazočili su predstavnici političkih stranaka s tog područja (SDP-a, SDSS-a i SNV-a), potomci žrtava te **Milenko Rebić**, dožupan Karlovačke županije i **Branko Eremić**, načelnik općine Vojnić.

Seljaci Šljivnjaka i sela oko Veljuna digli su se na ustanak 2. i 3. kolovoza 1941. godine, predvođeni ranije organiziranom borbenom grupom. Uhvatile su poznatog

Branko Štrbenac (prijeratni gradonačelnik Slunja) iz SDP-a, koji uvjek dođu na zbor u Šljivnjak. Službenih predstavnika grada Slunja opet nije bilo. Uzvanike je pozdravio **Željko Novaković**, nezavisni vijećnik u Gradskom vijeću Slunja.

Kažimo da je tijekom NOR-a poginulo 39 partizana iz ovog kraja, među kojima su bili komesar **Duro Krajačić**, te **Robert Domani** koji je tu došao kao komandant partizanske jedinice, a uz njih je stradalo više od 160 nevinih civilnih žrtava.

Nema spomenika, nema ni sela

U subotu 28. srpnja, održana je ovođodišnja, treća po redu, komemoracija za stradale partizanske borce i nevine civilne žrtve u selu Sadilovcu. Kako nas je informirao **Dragan Cvjetičanin**, rođen u Sadilovcu, član Sekcije 8. kordunaške divizije pri SABA RH, nakon dugo vremena, odajući počast

palim borcima NOR-a i nedužnim žrtvama, skupina antifašističkih boraca i poklonika antifašizma bili su jedini posjetioc Sadilovca. U Sadilovcu nema više spomenika za 46 palih boraca. Nema više ni sela! Napušteno je i prazno. U tom mjestu postavljena je obnovljena spomen-ploča na ostacima pravoslavne crkve u kojoj su ustaše pobile 310 mještana Sadilovca i poklali 153 osobe iz susjednog sela Bugara, također srpske nacionalnosti.

»Čišćenje« od Srba trajalo je na Kordunu (i Baniji) od 29. lipnja do 8. kolovoza 1941. godine. Ubi-

jeno je na tisuće ljudi, žena i djece. Jedno od najpoznatijih stratišta bilo je Mehino Stanje na granici Hrvatske i Bosne, gdje su se nalazili duboko iskopani protutenkovski rovovi u koje su bacana i zatrpana mrtva tijela.

Valja istaknuti da su ti ustaški zločini osuđivani od većine hrvatskog naroda. Sačuvan je dio izvještaja koji je zapovjednik žandara na Kordunu napisao u ljeto 1941. godine: »... Ovakvi postupci izazvali su i kod čeličnih Hrvata negodovanje, a čulo se i šaputanje, »Ovo je sramota za narodnost hrvatsku, kulturu i katoličku vjeru,...«. Kod hrvatskog stanovništva (kod mnogo njih) također je primjećeno negodovanje...«.

B. M.

Vijenci i cvijeće položeni na spomenik Prvom kordunaškom partizanskom odredu

ustaškog krvnika, učitelja Šajfara, od kojeg su saznali za svibanjske ustaške pokolje. Osudili su ga na smrt strijeljanjem. Od 26. srpnja do 2. kolovoza u tom je kraju formirano pet partizanskih odreda: Marić Kosa, Grobnik, Veljunska Glina, Lapovac i Šljivnjak, a prva akcija bilo je zarobljavanje dvojice žandara početkom kolovoza. Tada su formirani i Narodnooslobodilački odbori u tim naseljima kao prvi oblik narodne vlasti. Ovi odredi kasnije su se ujedinili u odred Šljivnjak koji kasnije ulazi u sastav odreda Debele Kose.

Narodnom zboru nazočili su ove godine, među inim, **Josip Boljkovac**, član Savjeta antifašista Hrvatske, **Rade Kosanović**, načelnik općine Krnjak, **Slavko Rendulić** i

DOMU VRATITI IZVORNO IME - SPOMEN-DOM

•Na komemorativnom skupu povodom 71. obljetnice masakra u glinskoj crkvi podržan apel nevladinih i antifašističkih udruga, ali i uglednih intelektualaca, da se objektu na mjestu nekadašnje crkve vratiti njegovo izvorno ime – Spomen-dom

Povodom 71. obljetnice ustaškog masakra u glinskoj crkvi, 29. srpnja upriličen je komemorativni skup. Među okupljenima bili su izaslanstvo Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Sisačko-moslavačke županije, predstavnici Srpskog narodnog vijeća, aktivisti Documente i nevladinih

ske nacionalne manjine grada Gline.

»Žrtva kulturocida bila je i sama crkva, koja je srušena nakon zločina u kolovozu 1941. godine. Krajem 60-ih sagrađen je Spomen-dom, a kasnije su postavljena i 1.564 imena stradalih na kamenim pločama. U kolovozu 1995. godine, nakon

objekta Spomen-doma, s autentičnim memorijalnim funkcijama u suradnji sa stručnim službama u Glini, Sisačko-moslavačkoj županiji i Hrvatskoj – ističe se u priopćenju.

Podsjeća se i da je od 28. do 30. lipnja na inicijativu Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a u suradnji s hrvatskim državnim arhivom, Documentom i SNV održan međunarodni znanstveni skup, pod naslovom »Što se uistinu dogodilo u glinskoj srpsko-pravoslavnoj crkvi između 29./30. srpnja i 4./5. kolovoza 1941. godine?«

-Najvažniji naredni iskorak bi morao biti učinjen u Glini. Objektu na mjestu nekadašnje crkve treba vratiti njegovo izvorno ime – Spomen dom, a ploče s imenima žrtava treba vratiti na njihova mesta – ističu potpisnici.

Sredinom prošle godine oglasio se ugledni intelektualac i antifašist **Slavko Goldstein**. U otvorenom pismu, tadašnju premjerku **Jadranku Kosor**, Goldstein je pozvao da dođe u Glini i »potpiše ili s lokalnim vlastima supotpise odluku da se sadašnji Hrvatski dom vraća njegovoj prvobitnoj namjeni Spomen-domu, posvećenog stradalnicima ustaškog pokolja na tome mjestu, a da se istovremeno pokrene inicijativa za podizanje novog Hrvatskog doma« (otvoreno pismo u cijelosti objavljeno je u »Glasu« broj 75).

Više je medija u Hrvatskoj prenijelo uvodni prilog sa spomenutog nedavno održanog znanstvenog skupa filozofa i pisca **Predraga Matvejevića**, koji među inim kaže: »U crkvi Svete Bogorodice i kraj nje izvršen je nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjivani, ponekad uveličavani, ali zločinčićki karakter događaja ne može se pritom zanijekati. Na mjestu srušene crkve podignut je za vrijeme Jugoslavije, po odluci Hrvatskog sabora, Spomen-dom. On se danas zove Hrvatski dom. Sreo sam velik broj hrvatskih intelektualaca koji se toga stide«. (Prilog u cijelosti donosimo u ovom broju »Glasa«.)

Ustaše su nakon pokolja crkvu spalile. Postojeća crkva Rođenja Presvete Bogorodice, sagrađena je 1963. godine, nekoliko desetaka metara dalje od nekadašnje.

B. M.

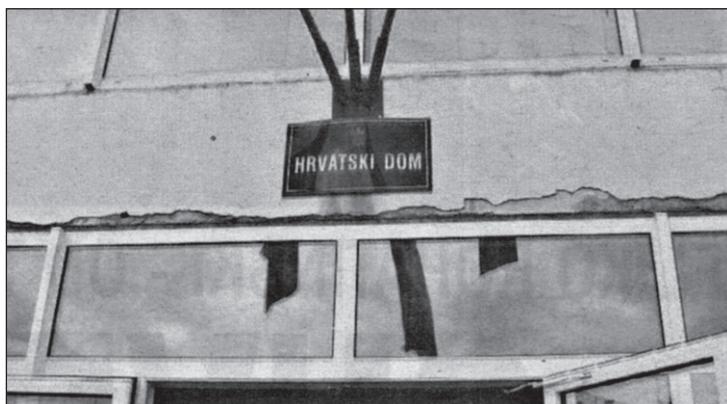
Vjerovali su da će im crkva spasiti živote

udruge, te vjernici iz Gline, Petrinje i Zagreba (parastos su služili svećenici iz Gornjokarlovачke eparhije).

-Želimo podsjetiti javnost na stanje u kojem se danas nalaze tamošnja spomen-obilježja i na neadekvatan tretman tih simbola stradanja i patnje Glinjana svih nacionalnosti, najvećim dijelom srpske. Masovna ubojstva glinskih građana, muškaraca starijih od 15 godina u svibnju, te isto tako masovni zločin počinjen u glinskoj srpsko-pravoslavnoj crkvi Presvete Bogorodice koncem srpnja, a najvjerojatnije i početkom kolovoza 1941. godine, ističu se među mnoštvom drugih počinjenih 1941. godine – navodi se u priopćenju koje su potpisali *Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, Građanski odbor za ljudska prava, Hrvatski P.E.N. Centar, Srpsko narodno vijeće i Vijeće srps-*

Oluje, spomenik je demoliran, ploče su uklonjene, a Spomen-dom preimenovan u Hrvatski dom», kaže se u priopćenju.

-Duboko smo uvjereni da se to nije smjelo dogoditi i da je obveza svih ljudi u Glini da se izjasne za vraćanje izvornog imena memorijalnom objektu i vraćanje spomen-ploča na njihova izvorna mjes-

Nekadašnji spomen dom u Glini danas nosi drugo ime

ta, a tek nakon toga na dnevni red treba doći pitanje kompleksnog preuređenja

koliko desetaka metara dalje od nekadašnje.

Vratiti spomenik Pavlu Videkoviću

♦Antifašisti zajednički obišli spomen obilježja pograničnog područja gradova Samobora i Svetе Nedelje te Brežica, Slovenske Vasi i Krškog

Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Samobora i ove su godine, u društvu predsjednika Gradskog vijeća Željka Žarka cvijeće položili i svijeće zapalili na Trgu Matice hrvatske kod spomenika borcu te potom u Parku domovinske zahvalnosti kod spomenika poginulim braniteljima u Domovinskom ratu, zatim na samoborskom groblju te su obišli više spomen obilježja boraca Narodnooslobodilačkog rata i žrtava fašističkog terora na području Svetе Nedelje.

Zajedno s kolegama sa slovenske strane, članovima Zveze borcev za vrednote NOB-a iz Brežica, Krškog i Slovenske Vasi antifašisti Samobora su položili vijence i zapalili svijeće na grobištima i spomenobilježjima boraca Narodnooslobodilačkog rata te žrtvama fašističkog terora. Tijekom 21. i 22. lipnja obišli su područje gradova Samobora, Svetе Nedelje, Brežica, Slovenske Vasi, Krškog, Otruševu, Breganu, Grdanje, Gabrovicu, Planinu, Prisjeku i na posljetku Budinjak.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Samobora **Petar Raić**, prigodom polaganja vijenaca kod spomen-ploče u Bregani, pozdravio je prijetalje iz Slovenije i sve okupljene, a među njima predstavnike MO Bregana

Petar Raić je prigodom polaganja vijenaca pozdravio prijetalje iz Slovenije i sve okupljene

te gradskog vijećnika **Andriju Noršića**, zahvalivši na pomoći Gradu Samoboru.

Predsjednik samoborske UABA-e rekao je da je tijekom 2. svjetskog rata, prema sadašnjoj evidenciji, na ovom području poginulo 250 boraca, a bilo je i oko 450 žrtava

fašističkog terora. Izrazio je zadovoljstvo što su obnovljeni spomenici u Samoboru i Bregani, i nadu da će uskoro i na području Svetе Nedelje biti vraćen spomenik narodnom heroju Pavlu Videkoviću.

G. S.

Osijek

Udruga antifašističkih boraca i antifašista Osijek obilježila je Dan antifašističke borbe polaganjem vijenaca u Perivoju kralja Tomislava ispred spomen-obilježja osječkim antifašistima, stradalima 1941. do 1945. godine. »Dan kada je osnovan prvi narodnooslobodilački partizanski odred bitno je obilježiti i u gradu Osijeku, jer je to jedan od gradova koji je dao više od 600 boraca, a od kojih je 120 poginulo u narodnooslobodilačkoj borbi«, kazao je član Predsjedništva udruge antifašista **Jovo Nišević**.

Okupljeni su minutom šutnje odali počast poginulim sugrađanima, a vijence su položili **Kruno Pandžić** u ime Osječko-baranjske županije, **Josip Vrbošić** u ime Grada Osijeka, Jovo Nišević član predsjedništva Udruge antifašista, **Biljana Borzan** u ime SDP-a Grada Osijeka, te **Željko Beissman** - predstavnik Židovske općine. Okupljeni su pozdravom »Smrt fašizmu, sloboda narodu« pokazali da se neke stvari nikada ne zaboravljaju.

S.C.

Polaganje vijenaca u Perivoju kralja Tomislava

Tito i njegove ideje su i danas aktualni

•U Beogradu je od 22. do 24. svibnja održan okrugli stol pod radnim naslovom „120 godina od rođenja J. B. Tita“. Na skupu su sudjelovali predstavnici gotovo svih antifašističkih organizacija s prostora bivše Jugoslavije, profesori i povjesničari iz znanstvenih instituta, diplomati i političari iz vremena bivše države. Savez antifašističkih boraca i antifašista Hrvatske predstavljali su potpredsjednik Jovan Vejnović i član Predsjedništva Mirko Mećava

Rad skupa je bio podjeljen u nekoliko tematskih cjelina kojima se nastojalo pokriti životni, politički i državnički put Josipa Broza. Osnovni ton u izlaganjima sudionika davalio je nastojanje da se objektivno i na temelju činjenica, rasvjetli i prikaže političko i državničko djelovanje jedne od najmarkatnijih državničkih figura prve polovine dvadesetog stoljeća. Pritom su posebno citirana, odnosno navođena mišljenja i stavovi koje su o Josipu Brozu izricali u raznim prilikama najvažnije ličnosti antihitlerovske koalicije, kao i najistaknutiji državnici SAD-a i Evrope šezdesetih i sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća.

U više navrata citirana je izjava predsjednika Roosevelta koji je ustvrdio u jednoj svojoj izjavi da je »odluka Tita da pokrene oružani ustanak izmijenila tok Drugog svjetskog rata«.

Evo nekoliko osnovnih ideja sadržanih u referatima podnesenim na okruglom stolu:

Tito se pokazao sjajnim organizatorom kada je malobrojnu Partiju od »sekte« pretvorio u značajnu političku snagu pred izbijanje Drugog svjetskog rata. U ratu i organizaciji ratnih i političkih aktivnosti ispoljio je kvalitete vojnog stratega i političkog organizatora koji je vodio ne samo uspješne vojne akcije, nego i na kraju rata organizirao novu državu na snažnim političkim osnovama. Tito je u svojim političkim potezima spašao čovjeka vizije i anticipacije s ulogom praktičnog političara koji je znao procjeniti što je u kojoj fazi razvoja bilo potrebno učinita na jačanju nove države i rješavanju aktualnih političkih i ekonomskih problema države.

Nitko Titu ne može osporiti da je u političku i društvenu stvarnost unio nekoliko sjajnih ideja. Prva je nacionalna ravnopravnost i prava čovjeka. Druga je radničko samoupravljanje i participacija najširih narodnih slojeva u upravljanju državom.

Treća je borba za ravnopravne odnose među narodima i državama, koju je Tito započeo praktički od sukoba sa Staljinom 1948. i koju je kasnije oblikovao u politiku nesvrstavanja - snažan međunarodni pokret koji je odigrao neprocjenjivu pozitivnu ulogu u vrijeme najžešće blokovske političke i vojne konfrontacije.

Jedna od poruka s ovoga skupa je da su Tito i neke njegove aktivnosti i ideje i danas veoma značajne i da, ako hoćemo trajan mir i suradnju na ovim našim prostorima, poslije teških iskustava, kroz koja smo prošli u ne tako davnim ratnim sukobima, moramo se vraćati njegovim zamislima i praksi.

Zaključak skupa je bio nedvosmisleno izražen kroz stav da je Tito i danas aktualan i da mu se zbog nas i naše budućnosti, ako želimo da bude razvojno orientirana, moramo враћati.

J. Vejnović

Kumrovec

Američki studenti putovima Tita

•Brojni američki studenti od iduće godine posjećivat će Hrvatsku kako bi kroz studijsko putovanje »Putovima Tita« posjetili Maršalovu rodnu kuću u Kumrovcu, kao i povjesna mjesta kojima se krećao. Takav program je za američke partnerke osmisnila agencija »Net Travel Service« (NTS), čiji je cilj Amerikancima predstaviti našu povijest i pokazati lokacije povezane uz život Josipa Broza.

Kako pišu Jutarnji list i Slobodna Dalmacija, a prenose brojni portal, Američki agenti i predstavnici Sveučilišta u rujnu bi trebali obići sve lokacije koje bi se našle na Titovoj ruti, nakon čega će uslugu početi promovirati po američkim kampusima. Očekuje se velik broj zainteresiranih, a prve grupe trebale bi stići već sljedeće godine.

Program ove jedinstvene političko-turističke ture uključuje predavanja povjesničara i stručnjaka, susrete s preživjelim sudionicima NOB-a i razgovore s članovima udrugu koje čuvaju sjećanje na Titov lik i djelo.

-Planiramo sedmodnevni program. Studenti će obilaziti lokacije vezane uz Titov život, poput Kumrovca, Bleda, Ljubljane, Zagreba i Beograda, zatim Brijuna, a možda i Golog otoka. Smatramo da je Tito, kao svjetska povjesna ličnost, brend na kojem

možemo graditi pristup ovom tržištu - kaže Mirela Sučić-Čevra, direktorka NTS-a.

Uz povjesne lekcije, zainteresirane studente i profesore očekuje i puno zabave. Među ostalim, svatko od njih dobio bi svoju pionirsку uniformu s plavom kapom i crvenom maramom. Svi će imati prilike naučiti pionirsku zakletvu, a u planu su i susreti s članovima društava, posvećenih Titovu liku i djelu te s ljudima koji su preživjele bitke u Drugom svjetskom ratu.

O turističko-povjesnoj turi »Putovima druga Tita« s oprezom su se očitovali i iz antifašističkih krugova.

-Nama je stalo da se činjenično prikaže povijest vezana uz čovjeka koji je rukovodio partizanskim pokretom i da se o Maršalu kao državniku govori objektivno - prva je reakcija Ratka Maričića, predsjednika Saveza antifašističkih boraca.

Iako je pozdravio to što organizatori oko predavanja pregovaraju s povjesničarima Filozofskog fakulteta, kao i najavama da će se američki studenti susretati i s borcima NOB-a, nije želio unaprijed ocijeniti ponudu o kojoj se još ne zna dovoljno.

M.Š.

Apel pisca Predraga Matvejevića

Glinska crkva, mjesto strašnog pokolja, zaslužuje da bude zajedničko MJESTO MEMORIJE

U crkvi Svete Bogorodice i kraj nje izvršen je nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjuvani, ponekad uveličavani, ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati. Na mjestu srušene crkve podignut je za vrijeme Jugoslavije, po odluci Hrvatskoga sabora, spomen dom. On se danas zove Hrvatski dom. Sreo sam velik broj hrvatskih intelektualaca koji se toga stide.

Nova historija uvela je i potvrdila naziv »mjesto memorije« - Lieu de mémoire. Takvih mjesta ima na istoku i zapadu Evrope, na raznim stranama svijeta. Obilježena su nesrećom koja ih je snašla, tragedijom koju su proživjela, sjećanjem koje ih muči. U francuskoj povjesnici čitamo: »ORADOUR-SUR-GLANE - na tom su mjestu 10. lipnja 1944. godine njemački nacisti masakrirali 643 osobe, među kojima je bilo pet stotina žena i djece. Svi su spaljeni u seoskoj crkvi. Crkvene ruševine su sačuvane, a selo ponovno podignuto. Ime Oradour postalo je simbolom nacističkog barbarstva.«

I u Italiji su zabilježene slične tragedije: »U gradiću koji nosi ime S'Anna di Stazzema (u pokrajini Lucca) nacisti su pobili 560 osoba, među kojima je bilo mnogo staraca i djece. Bacali su na njih bombe, a zatim ih spaljivali... U gradiću Marzabotto (pokrajina Bologna) mnogi su se sklonili u crkvu kako bi čuli riječi utjehe koje je izgovarao paroh Ubaldo Marchioni. Upali su nacisti, njihovi su rafali nadglasali krikove žrtava; i sam paroh pade pred oltar, smrtno ranjen. Među 147 mrtvih bijaše šezdesetero djece.«

»Mjesto memorije« naziv je skorašnjeg datuma. Termin »memorijal« blizak mu je po smislu, ali više ističe zaslugu, spomen, priznanje. »Sveta mjesta« povezana su s obilježjima vjere, zavjeta, hodočašća. Valjalo bi da crkva Presvete Bogorodice u Glini dobije značenje koje zaslužuje - u svijesti i u povijesti.

Neiskaziva patnja

Prije i poslije zločina koji se dogodio u toj crkvi i njezinu okružju od svibnja do kraja kolovoza 1941. stradali su diljem Banije i Korduna mnogobrojni građani srpske nacionalnosti i pravoslavne vjere - u mjestima Veljun i Blagaj, u selu Prekopa na predjelu zvanom Čukljin Ank, u šikari Latinovo, u šumi Kobiljača kod Bučuce, u Gornjim i Dolnjim Jamama,

u Dolnjacima, u Gori i Župi, u Ravnom i Maji, Viduševcu, i Topuskom te, avaj, još ponegdje.

Hrvatski književnik Joža Horvat, koji se danas, iznimno lucidan, približava stotoj godini života, zapisao je svoje dojmove i osjećaje pred jednim od takvih mjesti, u svjedočanstvu što nosi naslov »Lucija katolička svetica«: »Vidio sam tolike zbjegove, tolike neiskazive patnje naše braće Srba, da ih nikad zaboraviti neću... Dok živim, svi oni požari, sva ona klanja gorjet će u meni kao živa i nikad zacjeljiva rana.... Dodoše ustaše iz Zrinja, popališe selo i zapališe sve živo u njemu. Stotinu i osamdeset sedam leševa, raskrvavljenih od ustaških noževa, ležalo je smrznuto na snijegu, dvadeset i sedmero nejake djece... Svetice draga, jesli li ikada čula za selo Šegestin?« Slovenski pjesnik Edvard Kocbek prošao je tim istim krajem, više od dvije godine nakon prvih pokolja, nastojeći stići do Jajca, na zasjedanje AVNOJ-a. Angažirani kršćanin, katolik i personalist po vjeri i uvjerenju, bio je užasnut prizorom s kojim se suočio. Zapisaо je u knjizi kojoj je naslov »Slovensko poslanstvo«: »Kakva strašna atmosfera! Na sve strane mirisu oganj i krv.«

Grob do groba

Posvuda, bez kraja i konca... Zlo nećeemo uništiti ako uništimo samo krivca, uništiti ćemo ga istom kada ograničimo zlo u sebi samima... Tu se ne kolju samo Srbi i Hrvati, nego i katolici i pravoslavci, kršćani jedni i drugi. Od kršćanstva smo još uvek daleko - tako svjedoči jedan od najznačajnijih kršćanskih pjesnika tadašnje Evrope, koji se opredijelio za otpor fašizmu.

A narodna pjesma, koja je u našim nesretnim prilikama nosila u sebi i historiju i memoriju, oglasila se poznatom tužbalicom, koju slovenski bard navodi u svojim sjećanjima, zapisuje u spomenutoj knjizi:

»Na Kordunu grob do groba, traži majka sina svoga...«

Vratimo se crkvi Svete Bogorodice, u kojoj i kraj koje je izvršen nezamisliv zločin. Njegovi su razmjeri ponekad umanjuvani, ponekad uveličavani, datumi su se pomicali u raznim prilikama nakon Drugoga svjetskog rata, samo mjesto se osporavalo - ali zločinački karakter događaja ne može se pritom zanijekati ni umanjiti. Svjedočenje Hilmije Berberovića, muslimana koji je dezertirao iz ustaške vojske i prešao na stranu partizana, spominje tri tisuće žrtava dovođenih u kratkom razdoblju ne samo iz Gline nego i iz susjednih mjestaca, poklanjih: »klanje je počinjalo navečer u 22 sata i trajalo do 2 sata ujutro, i tako 6 dana«. U samoj crkvi Presvete Bogorodice preživio je mladić po imenu Ljuban Jednak. Nađen je, kako sam tvrdi: »sav krvav, ranjen, glave razbijene, zguljene«. Nije više mogao sebi predočiti koliko je trajala glinska »Bartolomejska noć« - za njega cijeli život. U takvim okolnostima jučer i danas lako se pretvore jedno u drugo te poistovjete. Razlike u navođenju datuma i mjestu nesreće ne mogu umanjiti niti pogotovo izbrisati nesreću samu.

Nema dvojbe da su se u Glini dogodili zločini i da su povezani s crkvom Presvete Bogorodice: tu je ubijeno »više od 300, manje od 400« Srba, tvrdi Slavko Goldstein, autor knjige »1941. godina koja se vraća«, koji je tragično izgubio oca, Židova, u jamama susjednoga Jadovna. Neki istraživači tvrde da je glinska crkva služila prije svega kao zatvor - da su u njoj zatvarane buduće žrtve i iz nje izvođene na okolna stratišta, gdje su ubijane kamama i kuršumima. Na vrhu zvonika, kraj samoga križa, ustrijeljena su mećima trojica zatvorenika koji su se propinjali uvis tražeći spas. Oni koji su ostali u crkvi prilazili su oltaru...

Očitovanja i izjave koje su poslije Drugog svjetskog rata prikupili razni svjedoci i istraživači ne daju se u svim pojedinostima uskladiti. Katolički

župnik u Glini, Franc Žužek, Slovenac porijeklom, pokušao je zaštiti neke od žrtava. Takvi su pokušaji, na žalost, bili rijetki i opasni, onemogućavani ili kažnjavani. Ne bi se smjelo zaboraviti one hrvatske obitelji koje su udomile i zbrinule srpsku siročad, djecu koja su preživjela gubitak vlastitih roditelja. Ne zaboravimo pri tome ni stanoviti broj časnih sestara milosrdnica, potaknutih primjerom austrijske katolkinje Diane Budisavljević, ali i čistoćom svoje vjere, koje su pružale nesretnoj djeci uvjete da opstanu i budu usvojeni. Miroslav Krleža i njegova supruga Bela, premda i sami ugroženi, primili su i zadržali koliko su mogli pravoslavnog dječaka, dovedena u Zagreb s Korduna. Sreli smo ga prilikom Krležina pogreba. Zvao se Milutin.

U raspravama i sporovima često se postavljalo pitanje odgovornosti nadbiskupa Alojzija Stepinca, sa stajališta nacionalnog i vjerskog. U ustaškom krugu lako je otklonjena činjenica da je mladi Stepinac bio dobrovoljcem u srpskoj vojsci na solunskoj fronti, da je dobio na kraju Prvog svjetskog rata unapređenje u čin poručnika te stekao stanovito povjerenje kralja Aleksandra.

Katolički nadbiskup izrazio je svoju podršku osnivanju Nezavisne države Hrvatske, ali se – saznavši za zločine koji su počinjeni na početku njezine vlasti – obratio pismom ustaškom poglavniku: »Ovaj čas primio sam vijest da su ustaše u Glini postrijeljali bez suda i istrage 260 Srba. Ja znam da su Srbi počinili teških zločina u našoj domovini u ovih dvadeset godina vladanja. Ali smatram ipak svojom biskupskom dužnošću da podignem svoj glas i kažem da ovo po katoličkom moralu nije dozvoljeno, pa Vas molim da poduzmete najhitnije mјere, na cijelom području Nezavisne države Hrvatske, da se ne ubije ni jedan Srbin, ako mu se ne dokaže krivnja radi koje je zasluzio smrt. Inače mi ne možemo računati na blagoslov neba, bez kojega moramo propasti!« (te riječi navodi hrvatski povjesničar Jure Krišto, u studiji naslovljenoj »Katolička crkva i Nezavisna država Hrvatska«). Mogli smo nedavno pročitati u riječkom »Novom listu« (26. V. 2002.) mišljenje bosansko-hrvatskog stručnjaka za međunarodno pravo dr. Đure Degana: »Takvog groznog zločina (sc. kao onaj u Glini) nije bilo od turskih ratova«. Međutim, prema feljtonu koji je objavio u nastavcima »Glas Koncila« (od 10.IX. do 27.VI. 2006.) sporovi oko pokolja u Glini mogli bi se svesti na »zatiranje misli o hrvatskoj samostalnosti«. Vrijeme je da se takve razlike i sporovi

napokon prevladaju - da ih dostojanstvo istine svrsta тамо где им је место. Moj osobni sud agnostika i sljedbenika socijalizma s ljudskim licem mogao bi se u ovom slučaju učiniti pristranim. Navest će stoga Zvonimira Berkovića, jednog od angažiranih sudionika »Hrvatskog proljeća«, urednika »Hrvatskog tjednika«, vjernika. U svojim imaginarnim susretima, naslovljenim »Vladko Maček – tri razgovora«, zamislio je i predočio dijalog između hrvatskog političara i crkvenog poglavara:

»Ja bih Vam savjetovao molitvu«, kaže Maček Stepincu. Da kleknete. Ali ne u svojoj palači, nego na groblju. Na groblju u Glini. Da budete тамо када је сахрана неких с пописа убијених. I bilo bi dobro да, по могућности, uz ožalošćene, тамо буде i Hrvata. Pomogućnosti više naših nego njihovih mrtvih. A bilo bi divno da se kraj vas нађе i pravoslavni vladika. Zamislite da je tu još katedralni zbor koji пјева неки od glasovitih Requiem-a. A pravoslavci da пјевaju Vječnaja pamjat«. Stepinac na то odgovara, prema zamisli pokojnog Berkovića: »To je lijepo! Kršćanski! Duboko kršćanski!«.

Bolnička adresa

Priklučio bih se rado takvu zboru, tom velebnom opjelu u kojem bi bili istodobno osuda i pokajanje u isto vrijeme, svojevrsna pričest. Ma koliko bila marginalizirana u našoj epohi, književnost bi mogla naći i predložiti jedan bolji i duhovniji govor, diskurs prikladan za takve prigode. Berković je poslao knjigu »Vladko Maček«, posljednju koju je napisao, prijateljima koji su je predstavili u predvorju Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu. Već je bio teško bolestan, na samrti. zajedno s knjigom uputio nam je i pismo u kojem je, s gorkim sarkazmom kakvim se umio služiti kao angažirani i neovisni intelektualac, naveo svoju posljednju bolničku adresu: »Avenija Gojka Šuška«.

To je doista adresa bolnice u kojoj je poznati pisac i sineast proveo posljednje sate svojega života. A njegova ironija, povezana s imenom i prezimenom Gojka Šuška, nije teško objasniti. Autor knjige »Vladko Maček – tri razgovora« u kojoj se nalazi navedeni zapis, vidio je sigurno u dnevnicima naše televizije kako ministar Šušak pozdravlja dignutom rukom, ustaškim pozdravom. »Za dom spremni«: jednom je to učinio na svečanoj proslavi Sinjske alke, drugi put na političkom skupu u Posušju, a vjerojatno i još negdje. To nije smetalo tadanjem

predsjedniku države da ga javno proglaši svojim »njajboljim ministrom«. Po prilici u to isto vrijeme čula se predsjednikova izjava da mu »žena nije ni Srkinja ni Židovka«.

Uništeni Spomen dom

U te dane mogli smo sresti mjestimice na zagrebačkim ulicama osobe odjevene u crne uniforme, s posebnim oznakama na kapama, ramenima, grudima. U kioscima se moglo kupiti sliku poglavnika Pavelića kao i novine koje su izdavali u inozemstvu njegovi sljedbenici. Nacionalna moneta postala je opet »kuna«, kako se zvala u NDH. Čulo se provincijalnog pjevača kako izazovno pjeva onu ustašku – »Jasenovac i Gradiška stara«.

Pozvana je elita od „200 obitelji“ da bude predvodnica nacije, a pritom odbačena stoka sitnoga zuba. Nastupala je nemilosrdna privatizacija (»prihvativacija«), grabež, korupcija, nepotizam. U Karadžorđevu su vođeni pregovori o podjeli Bosne i Hercegovine između Srbije i Hrvatske – više od trideset puta našli su se oči u oči predsjednici i njihovi pomoćnici.

Na mjestu srušene crkve Rođenja Presvete Bogorodice podignut je za vrijeme Jugoslavije, po odluci Hrvatskoga sabora, Spomen dom s nakanom da mu se pridoda i odgovarajući Spomen-muzej. Na kamenim pločama otisнутa su brojna imena stradalih, ne sva. Na kraju crne »staze tuge« trebala je stajati bronzana skulptura nazvana – ne slučajno – »Sjećanje«. Ne znamo gdje je danas. Je li oskrvnjena ili srušena zajedno s više od dvije tisuće spomenika s antifašističkim porukama?

»Spomen dom« je preimenovan u »Hrvatski dom«. Sreo sam veliki broj hrvatskih intelektualaca koji se toga stide. Glinska crkva Presvete Bogorodice zaslužuje da bude zajedničkim MJESTOM MEMORIJE, srpskim, hrvatskim, katoličkim i pravoslavnim, slavenskim i europskim. Ekumenskim.

»Spomen dom« bio bi vjerujem, najprikladniji naziv za obnovljeno svjetovno svetište. Učinimo sve što možemo da se to što prije dogodi. Pokažimo Evorpi i svijetu da doista posjedujemo kulturu koja je za to neophodna.

♦*Uvodni prilog (neznatno kraćen) za znanstveni skup održan u Zagrebu i u Glini, pod nazivom »Što se uistinu dogodilo u glinskoj srpskopravoslavnoj crkvi između 29/30 srpnja i 4/5 kolovoza 1941.: Svjedočanstva i kultura sjećanja«.*

•Članovi Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije polovinom lipnja ove godine bili su u posjetu Lici i u Donjem Lapcu, položili vijenac na spomenik narodnom heroju iz NOB-a Stojanu Matiću

Obišli su i tamošnju rodnu kuću **Ilike i Tomice Popovića**, spomenik palim borcima i žrtvama fašističkog terora te spomen-obilježje sedamdeset i dvojici poginulih boraca 10. udarne dalmatinske brigade. Zajedno sa zamjenikom načelnika Općine Gračac **Milanom Tankosićem** posjetili su i spomenik poginulim borcima i žrtvama fašističkog terora u Gornjem Srbu.

Očekujemo da će sadašnja Vlada temeljito promijeniti odnos prema tekovinama NOB-a u Hrvatskoj, poručio je u Donjem Lapcu **Nikola Budija**, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Zadarske županije. U svojem govoru Budija je ocijenio kako je HDZ-ovska politika u devedesetima odgovorna za to što je »danас u našoj domovini toliko agresivna ekstremna desnica koja želi mijenjati povijesne činjenice i snage poražene u Drugom svjetskom ratu dovesti na pobjedničko postolje, a istinske pobjedničke snage u NOB-u dovesti u poziciju gubitnika«. Budija je istaknuo kako su ovim posjetom ličkim spomenicima, zajedno sa članovima antifašističkih udruga iz Like, uz odavanje počasti poginulim pripadnicima NOB-a i stradalim civilima, željeli podsjetiti na zajedništvo Dalmatinaca i Ličana u antifašističkoj borbi.

Predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Gračac **Dragan Rodić** podsjetio je da o doprinosu antifašističkoj borbi govore podaci da je s ovog prostora, s puškom u ruci poginulo 430 boraca, pri čemu je bilo 550 žrtava fašističkog terora. Ovaj je prostor dao 350 prvoboraca, šest

ZADARSKI ANTIFAŠISTI U POSJETU LICI

Zadarski antifašisti u Donjem Lapcu

narodnih heroja i osam generala i uglavnom je svo stanovništvo sudjelovalo u NOB-u ili je pomagalo NOB, rekao je Rodić.

Stivo Opačić, predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Donji Lapac, u govoru pred spomenikom Stojanu Matiću podsjetio je na njegovu ulogu zapovjednika Lapačkog bataljuna u oslobođenju od talijanske vojske, pri čemu je, uz Matića, bataljun zabilježio pogibiju još 13 boraca, da bi potom bio nazvan imenom poginulog zapovjednika. Opačić se prisjetio i ratnog puta drugog zapovjednika Lapačkog bataljuna **Tomice Popovića**, također narodnog heroja NOB-a, a napomenuo je i kako se na slobodnom teritoriju Donjeg Lapca tiskao »Vjesnik«.

Ustanička Lika u NOB-u je dala 25.000 boraca, od kojih je 9.000 ostavilo živote na bojnom polju, boreći se za slobodu svoje domovine Hrvatske protiv fašističkog okupatora i kvislinške tvorevine poglavnika Pavelića, vjernog sluge Hitlera i Mussolinija. Građani tadašnjeg Kotara Donji Lapac, u čijem je

sastavu bilo i mjesto Srb, dali su ogromne žrtve u NOB-u za slobodu svoje Hrvatske

Sesta lička proleterska divizija, jedna od najelitnijih divizija Titove pobjedničke armije. Borci ustanice Like nisu bili usamljeni, stizala im je pomoć iz dijelova sjeverne Dalmacije, sa šireg šibenskog i zadarskog područja. Sa zadarskih otoka u Liku je 7. prosinca 1941. otišla grupa od 30 boraca predvođenih **Antom Baninom** iz Velog Iža i **Stankom Parmaćem** koji su postali narodni heroji. Odlazak boraca iz sjeverne Dalmacije u Liku imao je, ne samo vojni nego i politički značaj, jer je propaganda Pavelića htjela građane u Hrvatskoj uvjeriti da ustanak protiv NDH dižu samo Srbi, a ne i Hrvati. Odlazak brojnih grupa, pretežito pripadnika hrvatskog naroda, bio je najbolji dokaz da je riječ o lažnoj propagandi. Ličani i Dalmatinci su kroz zajedničku borbu protiv neprijatelja u pravom smislu riječi gradili bratstvo i jedinstvo između hrvatskog i srpskog naroda, istaknuo je na kraju Budija.

N.R.

Omiš

Dvije godine nakon osnivanja Udruge antifašista Grada Omiša, a sukladno Statutu, održana je Izborna skupština Udruge 26. lipnja 2012. godine. Izvješće o radu Udruge u proteklom razdoblju podnio je **Petar Križanac**, predsjednik Udruge koja okuplja 20 članova. Iako malobrojni, u proteklom dvogodišnjem razdoblju, njeni članovi bili su aktivni u obilježavanju značajnih datuma iz NOB-a Grada Omiša, a u suradnji sa Zajednicom udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije

Petar Križanac ponovno predsjednik Udruge

sudjelovali su u svečanostima obilježavanja događaja iz NOB-a u Srbu, Brezovici, Jadravnu. Predstavnici Udruge sudjelovali su i u obilježavanju Dana oslobođenja Splita i oslobođenja Dalmacije od fašizma. Svečanim skupom obilježena je i 70. godišnjica osnivanja Mosorskog partizanskog odreda.

Na zahtijev Udruge održani su uspješni razgovori s gradonačelnikom Grada Omiša, vezano za financiranje Udruge, sudjelovanje Grada Omiša u obilježavanju 70. godišnjice Mosorskog partizanskog odreda, uređenja kosturnice boraca NOB-a na gradskom

groblju, obilježavanju Dana antifašističke borbe.

Na Izbornoj skupštini za predsjednika Udruge ponovno je izabran **Petar Križanac** te je izabrano novo Predsjedništvo i Nadzorni odbor Udruge. Usvojen je program rada s naglaskom na organizacijskom jačanju Udruge učlanjivanjem novih članova, na istraživanju i čuvanju povijesne građe 1. Mosorskog partizanskog odreda te obilježavanju značajnih godišnjica NOB-a u našem kraju.

Anka Mandušić

♦Povodom obilježavanja Dana antifašističke borbe, gradonačelnik Šibenika Ante Županović primio je predstavnike Zajednice udruga antifašističkih boraca Šibensko-kninske županije, tajnika Slavka Matića, te članove Zorcu Čeko, Duju Benatu i Mariju Radića

Tajnik Matić je podsjetio da se ove godine obilježava 71. obljetnica početka antifašističke borbe u Hrvatskoj i ustanka naroda Hrvatske, te 68. obljetnica oslobođenja Dalmacije od fašizma.

-Republika Hrvatska danas je u granicama za koje smo se mi izborili u narodnooslobodilačkom ratu i koje su osigurane Ustavom iz 1974. godine. Te granice su 1992. i međunarodno priznate – podsjetio je Matić.

Nakon prijema, izaslanstvo Grada Šibenika, predvođeno gradonačelnikom, zajedno sa članovima Zajednice udruga,

Vijenci za borce i branitelje

Izaslanstvo je položilo vijenac kod Spomen kosturnice na šibenskom groblju Kvanj

položilo je vijence i odalo počast poginulim antifašistima kod Spomen kosturnice na gradskom groblju Kvanj.

Istovremeno, položeni su i vijenci u povodu obilježavanja Dana državnosti Re-

publike Hrvatske poginulim braniteljima iz Domovinskog rata kod Središnjeg križa na gradskom groblju Kvanj, te kod Spomen obilježja na trgu Andrije Hebranga.

S.D.

Zajednički program škola i Udruge antifašista

♦Peta godina uspješne suradnje Udruge antifašista s profesorima i učenicima osnovnih i srednjih škola

Kao i svake godine u Opatiji je prije početka škole održan radni sastanak čelnika Udruge antifašista s ravnateljima i nastavnicima povijesti osnovnih i srednjih škola. Cilj sastanka je analiza realizacije zajedničkih programa tijekom protekle školske godine kao i dogovor o dalnjim zajedničkim aktivnostima.

Sastanak je otvorio predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista Opatije **Oleg Mandić** i podsjetio da je ovo peta godina uspješne suradnje između opatijskih škola i ove udruge civilnog društva.

Suradnja ja započela zbog manjkavosti u školskim programima povijesti i etike, a na tim osnovama nove aktivnosti su prepoznate i unisono prihvaćene u svim opatijskim školama. A što je najvažnije, to se odnosi i na pozitivan prihvatanje strane đaka. Oni posebno cijene objektivnost, toleranciju i osudu nasilja koje proizlaze iz svake zajedničke akcije, kaže Mandić.

U raspravi o protekloj godini najviše su ocjene dane posjetima logorima u Gonarsu i San Sabbi te eventima Memento uz Međunarodni dan Holokausta i danu mladih u okviru Trećih dana antifašizma u Opatiji. Raspravljajući o idućoj školskoj godini, naglašeno je zajedničko razmišljanje kako valja pojačati nastojanja da se u samoj

Sastanak ravnatelja škola i profesora s predstvincima Udruge antifašista Opatije

našoj sredini u kojoj živimo komemoracija strijeljanima u Jami Ičići počne tretirati kakva ona i jest – najvećim zločinom u tijeku Drugog svjetskog rata na području Opatije, što do sada nije bio slučaj.

Na kraju su dogovorene buduće zajedničke akcije, a početak aktivnosti otvara komemoracija u Hreljinu početkom listopada. U studenom će se odraditi sat povijesti autobusom koji će putovati »partizanskim putovima opatijskog zaleđa (Žejane, Mune, Vodice, Rašpor, Brgudac i Buzet)« dok će

se 27. siječnja na Svjetski dan Holokausta u Vili Antonio održati već tradicionalni projekt »Memento«.

Jednako tradicionalni su i Dani antifašizma koji će se četvrti put održati od 6. do 8. ožujka, a u travnju su »na rasporedu« dvije komemoracije – jedna kod Jame Ičići i druga u Lipi. Događanja zaključuje sedmi susret mladih i antifašističkih boraca pri-godom Memorijala 26 smrznutih partizana na Matić poljani početkom lipnja.

L.N.

Milan Sesartić (91), četiri puta ranjavan u NOB-u, ne dobiva 80-postotnu invalidninu koju je imao prije 1990.

Ja sam posljednji solinski partizan

•Borio sam se protiv njemačkih nacija, talijanskih fašista, ustaša i četnika. Danas po nekim ispada da to nije trebalo raditi. Utvrđen mi je 80-postotni invaliditet, a u Hrvatskoj mi je 1990. nova vlast priznala samo 50-postotni invaliditet. Žalio sam se dva puta, tužio državu, sli sve uzalud – primam samo 600 kuna invalidnine

Preživio je četiri ranjavanja, danas kao 91-godišnjak živi u skromnom stanu, tzv. limenci na zagrebačkom Borongaju, ugrađen mu je trajni kateter i stoma. Prima invalidninu od 600 kuna mjesечно. U tih nekoliko riječi može se sažeti sudbina i status **Milana Sesartića**, rodom iz Solina, čijega su oca strijeljali fašisti, i koji je među prvima u kolovozu 1941. pristupio Solinskom partizanskom odredu, prošavši tijekom Narodnooslobodilačkog rata najopasnija bojišta – od dalmatinskog zaleđa, preko Sutjeske i Neretve, pa do završnih operacija oslobađanja zemlje.

Zbog poodmakle dobi i narušenog zdravlja neće moći prisustovati obiljetnici Solinskog i Splitskog partizanskog pokreta. „Ne mogu, prikovan sam za stan, ne izlazim nigdje“, kaže solinski prvoborac koji, usprkos godinama i teškoj invalidnosti, s puno vedrine gleda na prošlost i budućnost.

-Ma, ja sam vam sigurno koji mjesec stariji od onoga što mi piše u papirima, rođen sam vjerojatno 1920., a ne 1921. Znate, nekada se djecu nije odmah prijavljivalo u matičara, pogotovo mušku, namjerno da bi što kasnije išli u vojsku. U knjigama me vode da sam Marko, ali kako su me uvijek zvali Milan, ostalo mi je to ime sve do danas – govori o svom prapočetku ovaj solinski partizan.

Kako ste krenuli u partizane? Kako je do toga došlo?

Imao sam 20 godina. U Solinu smo imali jaku skojevsku organizaciju i vrlo rano sam se opredijelio za taj pokret.

Je li netko utjecao na vaš izbor?

Je! Najviše moj stariji rođak Marko, koji je uoči rata studirao u Zagrebu, bio je aktivan član Partije. Dolazeći iz Zagreba u Solin, volio je okupljati nas mlade momke, poučavao nas je tim idejama. Postao sam još prije rata skojevac i vođa sindikata u solinskoj tvornici cementa.

Kako ste djelovali u tom razdoblju prije rata?

Izvodili smo demonstracije, organizirali aktivnosti protiv vlasti. Nakon velikih demonstracija u Splitu 1940. bio sam u zatvoru tri mjeseca, dva puta sam završio u zatvoru. Policija me tražila, slali mi poruke preko jedne žene, Palme Grubišić, da se

Milan Sesartić

predam. U Žandarmeriji sam lagao da sam bio u Zagrebu, da sam studirao. Zatvorili su me zajedno s **Lovrom Katićem** koji je poznat po tome što je bacio bombu u talijansku menzu u Solinu.

Kako je formiran Solinski partizanski odred?

Sjećam se, navečer smo imali sastanak na položaju koji se zove Pleće. Ja sam već bio u ilegalu jer su me tražili Talijani, sestra mi je na tajno mjesto donosila hranu. Na sastanku je pao dogovor da u partizane može ići onolikو ljudi koliko ima trenutno pušaka.

Koliko vas je bilo na početku?

Teško mi je sada reći točan broj. Postoje različite procjene, od toga da nas je bilo 52 do onih koji tvrde da je bilo 60 ili čak 80. Raspoređeni smo u tri voda, a ja sam pripao drugom vodu. Svi smo do odlaska u partizane boravili u Bilom kuku, baš tu gdje se obilježavaju obiljetnice našeg Solinskog odreda 10. kolovoza.

Kada ste, i gdje, imali prvo vatreno krštenje?

Formirali smo se 10. kolovoza, a već sutradan imali smo okršaj s ustašama i domobranima kod Dicma. Bila je to neplannedna bitka jer smo mi iz prvog i drugog

voda krenuli sastati se sa Splitskim odredom u Košutama, ali smo krenuli prema srpskom selu Sušci, gdje smo upali u borbu.

Talijani su Vam strijeljali oca?

Jedno vrijeme sam se krio u Solinu, u predjelu Vrgočevica gdje sam iskopao sklonište. Talijani su me tražili doma i uhapsili mi oca. Strijeljali su ga kao taoča na Majdanu na Badnjak 1942., s još trojicom, čija su djeca bila u partizanima. Odatle smo tek 1952. posmrtnye ostatke oca prenijeli u obiteljsku grobnicu.

Gdje ste se borili te 1942. kada su zbog Vas ubili oca?

Prije strijeljanja moga oca, u travnju 1942. već sam bio na putu u Bosnu, na Dinaru. Tamo na Dinari primio nas je sekretar Oblasnog komiteta Vicko Krstulović koji je bio komandant te operativne zone. Sudjelovao sam u akcijama u Glamoču, na Kupresu, Tomislavgradu.

Jeste li se u ratu susreli s Titom?

Jesam, na planini Cincar. Prije toga sam već bio prešao u Livanjski odred. Tito je tada s jedinicama iz Crne Gore i Srbije prelazio u Bosnu, s njime cijeli Vrhovni štab i politički komitet. Na Cincaru se susrello pet brigada – Prva i Druga proleterska, Treća sandžačka te Četvrta i

peta crnogorska. Tada su nas iz Livanjskog odreda, u kojem je bilo puno Dalmatinaca, rasporedili po ovim brigadama. Ja sam dospio u Petu crnogorsku i bio u njoj sve do pete neprijateljske ofenzive na Sutjesci. Nakon Sutjeske, bolestan i ranjen, završio sam u Prvoj krajiskoj brigadi i s njom prošao Bosnu, Srbiju i Crnu Goru.

Ranjavani ste četiri puta. Gdje i kako?

Na Sutjesci mi je metak prošao kroz bubreg i teško ga oštetio. U Nevesinju su me ranili četnici, metak mi je probio želudac. Sjećam se da smo tu kod Nevesinja oslobođili jednu veću grupu Židova koji su dodijeljeni bolnici. Tijekom ofenzive

na Neretvi, kod Konjica, ustrijeljen sam u nogu, a u završnim operacijama oslobođanja Beograda u oba koljena. Tu smo se sastali s Rusima, oni s tenkovskim jedinicama, a mi s pješadijskim snagama.

Što ste radili nakon rata, do mirovine?

Nakon rata, kao partizanski oficir, odlučio sam nastaviti s vojnom karijerom. Službovaо sam u Beogradu, Zagrebu, Rijeci, u Vojvodini, pa u Šibeniku, Kaštelimu i Sarajevu, gdje sam završio akademiju. Ispunili su mi želju da nakon umirovljenja ostanem u Zagrebu i otad sam neprekidno u ovom stanu.

Kako se, nakon svega što ste prošli, osjećate kad čujete da Vaša borba nije

bila oslobođilačka nego protuhrvatska i tome slično?

A da vam kažem!? Ja sam cijelog sebe, sve svoje fizičke i umne snage uložio u uvjerenju da je to s ciljem oslobođanja od neprijatelja i poslijeratne izgradnje koja je bila nužna i teška. Borio sam se protiv njemačkih nacija, talijanskih fašista, ustaša i četnika. Danas po nekim ispadama to nije trebalo raditi. Utvrđen mi je 80-postotni invaliditet. U Hrvatskoj mi je 1990. nova vlast priznala samo 50-postotni invaliditet. Žalio sam se dva puta, tužio državu, ali sve uzalud! Primam 600 kuna invalidnine.

Šenol Selimović
(Slobodna Dalmacija)

Solin

Obilježen dan formiranja partizanskog odreda

•Nakon 21 godinu Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Solina ponovno je na Voljaku obilježila dan kada je na tom području 10. kolovoza 1941. godine oformljen Prvi solinski partizanski odred

Večanost je počela komemoracijom kod rodne kuće narodnog heroja Antiše Vučićića o čijem je putu govorio član Udruge Joško Vukšić, nakon čega su svi okupljenu prošetali i do danas devastiranog spomen obilježja na Voljaku i položili vijenac. Nakon prigodnog programa, koji su među ostalim, tradicionalnim napjevima uveličali i »Vokalisti Salone«, svečanost je nastavljena domjenkom i druženjem.

-Ovim slavljeničkim skupom ponosno svjedočimo odvažnost i hrabrost solinske mladosti, prekaljenih cementaša u borbama za radničke slobode i prava. Oni nisu više mogli podnositi prijetnje fašističkih okupatora koji su našem puku oduzeli slobodu i pravo na tradiciju i običaje, kazao je predsjednik solinske Udruge antifašista Ante Tonći Vetma, žaleći što je jedan ovakav događaj zamrljan vandalskim činom za sada nepoznatih počinitelja. Naime, spomen-ploča Antiše Vučićića premazana je temeljnom crvenom bojom, ispod ploče je ispisano veliko slovo »U«, a na potpornom zidu, naslonjenom na ulicu Put Voljaka ispisano je fašističko znakovlje. Na očevidu je bila i policija, koja će vjerujemo, otkriti tko su ti vandali - zaključuje Vetma.

S.D.

Antiša Vučićić

Opuzen

Kipić heroja Stjepana Filipovića nagrada za film

Medunarodni filmski festival u Opuzenu, na kojem je od 20. do 25. kolovoza prikazano oko 70 hrvatskih i europskih filmova, pobjednicima je kao glavnu nagradu dodjeljivao kipić – narodnog heroja Stjepana Filipovića kojeg su njemački fašisti objesili u Valjevu 1942. godine.

Zbog izuzetnog i herojskog držanja pred fašistima, Filipovićeva se fotografija, u prirodnoj veličini, danas nalazi na ulazu u zgradu Ujedinjenih naroda na East Riveru, kao simbol antifašističke borbe koja je svijetu donijela slobodu.

Stjepan Filipović je pod vješalima raši-

renih ruku i stisnutih pesnica, ne bojeći se smrti, herojski prkosio fašistima i pozivao narod na nastavak borbe za slobodu.

Svijet se ponosi partizanskim herojem Stjepanom Filipovićem, a njegov spomenik u Opuzenu devastiran je još 1991. godine.

- Nije to nikakva politički motivirana nagrada, nego smo tražili i razmišljali tko je najpoznatiji Opuzenac u svijetu, a to je narodni heroj Stjepan Filipović, čija fotografija stoji na ulazu u zgradu UN-a – izjavio je direktor opuzenskog festivala Augustin Zonjić

S.D.

Politički rad u fušu

Glavni urednik Glasa koncila Ivan Miklenić definitivno se prerušio. Počeo je, umjesto pisanja u vjerskim novinama, politički govoriti u ime »većine u hrvatskom narodu«. Posebno je to do izražaja došlo i u nedavnom glaskoncilskom tekstu pod naslovom - Nametanje „ispiranja mozga“. No, to je i pozitivno jer je konačno dao pravi naslov koji odražava njegovu namjeru.

Tko ga ne zna, pomislio bi da su upravo završili demokratski izbori na kojima je pobijedila njegova »većina«. Ali Miklenić na izborima bio nije pa bi to moglo značiti da primjenjuje inovaciju za demokraciju. To jest demokraciju bez naroda. Umjesto izbora jednostavnije je da Miklenić i Crkva odlučuju tko je većina, a tko manjina. Kao što to već i čini sam Miklenić u Glasu mu koncila. A manjinom je proglašio upravo one koji su pobijedili na demokratskim izborima. Dakle izborna većina je za Miklenića manjina jer nije u skladu s njegovim mjerilima većine. A njegova mjerila su, pazi sad, prebrojavanje vjernika koji su na dan Velike Gospe došli u marijanska svetišta. Znači on broji neprebrojivo i drži da su svi oni koji idu u marijanska svetišta njegovi politički istomišljenici. Znači ubuduće, umjesto izbora u Hrvatskoj, Europi i svijetu, treba promatrati ljudе koji odlaze u marjanska svetišta u vrijeme Velike Gospe. A na promatranje će ići Miklenići i njemu slični.

Ipak Miklenić je u svom tekstu o »ispiranju mozga« priredio i iznenadjenje jer je dao instrukcije kako treba informirati javnost. Napisao je vrlo samokritično da treba »nepristrano i objektivno« informirati »o činjenicama, bez smicalica, podvala, nategnutih interpretiranja i više ili manje skrivenog komentiranja«.

Nakon tih svojih instrukcija Miklenić tekst zaključuje: »Instrukcijama se »ispiranje mozga« želi predstaviti i nametnuti kao objektivno informiranje«.

Inače od ljudi iz Crkve nam stižu sve »razumnije« poruke. To proizlazi i iz intervjua s katoličkim svećenikom i povjesničarom dr. Stjepanom Razumom u »Hrvatskom listu«.

»Jasenovac nije bio polje sustavnog uništenja, već radni i privremeni (transitni) logor«, kaže Razum, što na jasan način pokazuje koliko on, osim prezzi-

mena, ima stvarne veze s razumom.

Centralna misao mu je odgovor na pitanje o stradanju u logoru Jasenovac u kojem, Razum tvrdi: »dokaza o masovnom stradanju za vrijeme rata nema«.

I nakon toga Razum razumljeno tvrdi: »...jer da dokaza ima, komunistička vlast i osobito subnorovci bi ih hrvatskoj i svjetskoj javnosti već odavna predstavili«.

Čak i kad mu se tako znanstveno potkovanim predoci popis žrtava s imenima i prezimenima i ostalim podacima, svećenik Razum ne priznaje argument nego tvrdi: »Radi se o brojci koja nije ništa drugo nego čisto pogadanje« jer »ona nema nikakvog uporišta u stvarnosti«.

Ima još onih koji manipuliraju sa stvarnošću. Tako, na primjer, bilježimo ove godine da je završila Olimpijada u Londonu. Hrvatska je osvojila šest medalja što je najveći uspjeh uopće do sada.

To je naravno postignuto na sportskom planu na olimpijskim natjecanjima. No, najveći športaš svih vremena iz Hrvatske ipak će ostati Antun Vrdoljak, koji, osim što je davno s babom Lončarušom gledao kamena s ramena, nije ozbiljnije sudjelovao u sportskim natjecanjima. Proglašen je za doživotnog člana Međunarodnog Olimpijskog odbora i dobio Orden Piere de Coubertain, što je samo za iznimne svjetske sportske velikane.

Pohvalio se Tonči, izravno s Olimpijade, na HTV-u da su mu prava u MOO-u ostala ista, a dužnosti smanjene. Kud ćeš bolje. A prava su ogromna i finansijski i u brojnim, sada doživotnim privilegijama koje je ostvario uz pomoć bivšeg predsjednika Tuđmana. Tonči se toliko zanio da je zaplakao pred TV kamerama kad se sjetio Tuđmana i svog zadivljujućeg doprinosa hrvatskom športu kojeg je ostvario, eto, i kao glumac.

Nedavno je bio gost i u Dnevniku 3 HTV-a i komentirao olimpijske rezultate i medalje naših sportaša, a na kraju se naljutio na voditelja i oštro protestirao jer ga ništa nije pitao za NJEGOV uspjeh i NJEGOV orden. Dakle što znaće nekakvi provincialni športaši, olimpijski pobjednici u odnosu na

svjetskog športskog velikana Vrdoljaka, iz duge mračne noći.

I ove godine je organiziran u Čavoglavama dernek u povodu Dana pobjede i domovinske zahvalnosti, nasuprot onoga državnoga u Kninu. Tamo je Thompson pozdravljao publiku sa »Za dom spremni«. Budući da ulazimo u Europu to valja i prevesti. Pa jasno reći u svezi s Čavoglavama da u Europu ulazimo s pozdravom Sieg heil. Tako pozdravljanje u Njemačkoj košta do tri godine zatvora. Kod nas ne košta ništa, niti se to smatra incidentom, nego čak povjesnim hrvatskim pozdravom, kako je utvrdio u jednom sporu Prekršajni sud u Kninu. Uglavnom, vidimo da je Thompson pustio i bradu, pa sve to, uz crne odore i ostalo, podsjeća i na Ravnogorske »junake« u susjednoj nam državi.

Ne možemo ne spomenuti i dr. Zdravka Tomca koji objavljuje »seznicu« u svojoj novoj knjizi »Memoari dvostrukog obraćenika«. Ovaj naslov kao da je prepisao iz naše rubrike, baš i odgovara. Tomac, naime, tvrdi da su SDP i Ivica Račan naslijedili »partijsko zlato« kojim su namjeravali financirati ilegalnu borbu napadne li JNA Hrvatsku. Budući je Tomac dugo godina bio u SDP-u, prije nego što se nekoliko puta preobratio, sad se tek pokazuje kakvo je »partijsko zlato« bilo u toj stranci. Ono koje je s vremenom dvostruko pohrdalo, tako da sad ne koristi nikome.

A i Slaven Letica je bio opet gost u Dnevniku 3 HTV-a i odgovarao čak i na pitanje marginalizira li predsjednik HDZ-a Karamarko svog zamjenika Dragu Prgometu, kojeg nema u javnosti.

»Pa ne bih tako rekao, ja sam kolegu Prgometu sreo prije tri dana, zapravo ispred Kike, kćer mu je kupovala stol za svoju sobu, a ja sam kupovao ljepilo za staklo. Treba znati da je prof. Prgomet liječnik i da je njemu politika rad u fušu«. Tako je vrlo veleumno i sociološko-analitički, onako u fušu, odgovorio Letica, dokazujući da se Prgomet ipak pojavio u javnosti.

Inače napisao je Slaven još jednu knjigu - »Četništvo za početnike«. Možda će ipak ići i dalje pa napisati knjigu »Ustaštvo za početnike«, tako da obje knjige, sudeći po naslovu, budu onako, više kao priručnici.

Spomenik koji to nije i ne može biti

♦Spomenik »žrtvama komunističkog režima 1941. do 1990. godine« u Vodicama bio bi pravi presedan s obzirom na to da se radi o mjestu koje je 1941. godine imalo 3024 stanovnika, a više od 1700 ih je sudjelovalo u Drugom svjetskom ratu na strani antifašizma

Spomenik kojim se obmanjuje javnost

Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Vodica uputila je gradonačelnici i HDZ-ovoj saborskoj zastupnici **Branki Juričev Martinčev** zahtjev da se s gradskog trga u Vodicama ukloni nedavno postavljeni, nedovršeni spomenik »žrtvama komunističkog režima 1941. do 1990. godine«.

Izgradnju spomenika podržalo je vodičko Gradsko vijeće u kojem HDZ ima većinu, ali je šira lokalna zajednica do danas ostala duboko podijeljena oko opravdanosti takvog obilježja usred »crvenih Vodica«.

Od gradonačelnice se traži da povuče Odluku o gradnji spomenika koja je donesena 2008. godine i da uskrati pravo na postavljanje spomenika »koji to nije i ne može biti«.

Smatraju da nema nikakvog opravdanja da se takav spomenik podigne u Vodicama, a citiraju i raniju izjavu gradonačelnice u kojoj je kazala: »Inicijatori su bili dužni do izgradnje spomenika izaći s točnim popisom imena žrtava. No, oni to nisu napravili, a prvu fazu spomenika su završili. To me iznenadilo, jer su radili u vrijeme kada su u Vodicama svi drugi građevinski radovi zabranjeni, a od Grada nisu tražili ni suglasnost«.

U zahtjevu koji je popisao predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Vodica **Nikola Birin**, ističe se da nakon 1945. godine nije bilo žrtava

u Vodicama. Također navodi da nije provedena široka rasprava u stručnoj, pa ni vodičkoj i hrvatskoj javnosti oko kontroverznog obilježja, a što je krajnje nedemokratski postupak. Rasprava je, tvrde vodički antifašisti, organizirana samo među istomišljenicima, članovima udruge »Domobran«, a drugčije se mišljenje nije htjelo ni čuti, dok su u novinama iznesene neistine o tome da se samoj ideji nisu usprotivili ni SDP niti vodički antifašisti.

- Podsjecamo da su i 2008., 2010. i 2011. godine izražena neslaganja s nazivom spomenika i svrhom njegova podizanja te da se zahtijevala provjera povjesničara i javnosti- kaže Birin.

- Čemu ovaj spomenik, kome u Vodicama to odgovara i treba li nam da ovo malo ustaničko mjesto bude poznato po takvom spomeniku? Koje su to žrtve komunističkog režima 1941.-1990., kada su pale, koje su zasluge za Hrvatsku onih kojima se spomenik podiže, sve je to

nepoznato. Čini se da se u Vodicama, zapravo, podiže spomenik gubitničkoj, poraženoj vojsci, kakvog nigdje u Europi nema - ističe predsjednica vodičkog SDP-a **Marija Alfrev**.

Takov spomenik u Vodicama, dodala je ona, bit će pravi presedan, s obzirom na to da se radi o mjestu koje je 1941. godine imalo 3024 stanovnika, a više od 1700 ih je sudjelovalo u Drugom svjetskom ratu na strani antifašizma. Radi se o većini mještana.

- Pozivanje Udruge »Hrvatski domobran« na Deklaraciju Hrvatskog sabora i Deklaraciju Vijeća Europe iz 2006. Godine, u koliziji je s namjenom spomenika - tvrdi Alfrev.

- Obje deklaracije izričito obuhvaćaju razdoblje od 1941. do 1945. godine, a inicijatori kontroverznog vodičkog spomenika govore o žrtvama do 1990. godine, čime je obmanuta javnost - poručila je Marija Alfrev.

D.B.

Antifašizam je pokret za ravnopravno društvo

Godišnjica pogibije partizana Viktora Labinca iz 25. vojno-pozadinske stanice u NOB-u, obilježena je 26. kolovoza druženjem boraca i antifašista na Vrbanovici kraj Kaštelira, uz njemu posvećen spomenik, na koji je položeno cvijeće.

Saborski zastupnik Valter Boljunčić istaknuo je da ne obilježavaju samo događaje iz NOB-a, već način života u Istri,

gdje se dogodio prvi europski antifašistički ustanak u Labinu. »Antifašizam je ne samo borba u NOB-u protiv stranih okupatora, već, prije svega, pokret za ravnopravno društvo u kojemu će ljudi biti slobodni, imati pravo na rad i živjeti od svoje zarade«, poručio je Boljunčić.

Predsjednik županijske Skupštine Dino Kozlevac naglasio je da je fašizam - ideologija zla i terora, a da je antifašizam

bio slobodarski odgovor na tu ideologiju. »Sloboda nije poklonjena i za nju su se, uz vodstvo Josipa Broza Tita, borili narodi Istre - Hrvati, Talijani, Slovenci i svi drugi, a mnogi i dali živote«, rekao je Kozlevac.

Okupljene je pozdravio i predsjednik porečke Udruge antifašista Božo Štifanić.

G.I.

IN MEMORIAM

SLAVKO KOMAR 1918. – 2012.

Ovih je dana završio životni put revolucionara, prvoborca Narodno-oslобodilačkog rata, višokog dužnosnika u obnovi ratom razrušene zemlje, diplomata, narodnog heroja Slavka Komara.

Slavko Komar je rođen u Gospicu, a školovao se, studirao i dostigao stupanj doktora znanosti u Zagrebu. U revolucionarni pokret za oslobođenje čovjeka i njegovog rada uključio se još kao srednjoškolac. Vrlo brzo postaje jedan od najistaknutijih aktivista lijevog pokreta. Organizator je i učesnik mnogih studentskih akcija na zagrebačkom Sveučilištu. Za okupacije i uspostave ustaškog kvislinškog režima Komar je nastavio aktivnom, sada oružanom bor-

bom. Početkom okupacije 1941. godine smatralo se da se borba mora voditi u gradovima. Zato je njemu povjerena organizacija omladinskih borbenih grupa. Od njihovih borbenih akcija izdvaja se ona, u kojoj su po danu udarnici, mladi radnici i studenti, u kolovozu 1941. napali ustašku satniju kod zagrebačkog Botaničkog vrta. Akciju je vodio Slavko Komar.

Nakon ove akcije poslan je na Žumberak, gdje učestvuje u osnivanju Partizanskog odreda »Matija Gubec«, u kome će uskoro vršiti dužnost političkog komesara. Prilikom ustaškog napada i razbijanja Odreda, Komar je ranjen. Danim se pješke probijao prema Rijeci.

Na Sušak je uspio doći krajem rujna, te se ubrzo uspio uključiti u već razvijeni Narodnooslobodilački pokret Sušaka. Tada je na Tuhobiću bio osnovan Partizanski odred »Božo Vidas Vuk«, pa Komar učestvuje kao ilegalac u dalnjem razvoju ustanka na širem području Sušaka i dijela Gorskog Kotara. Kooptiran je u Kotarski komitet KPH, tijekom 1942. godine

postaje sekretar tog komiteta, kao i član Okružnog komiteta KPH za Hrvatsko Primorje.

Nakon sedam mjeseci djelovanja na našem području, povučen je na rad u centralne organe NOP-a Hrvatske. Bio je i član Predsjedništva Zemaljskog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske, koje ga je ratne 1942. godine uputilo u London na prvu njegovu diplomatsku misiju.

Nakon Oslobođenja obavljao je niz odgovornih funkcija, pa je tako u dva navrata bio u Vladi NR Hrvatske ministar poljoprivrede i šumarstva, a deset je godina tu dužnost ministra obavljao u Saveznom izvršnom vijeću. Od 1967. bio je ambasador u Indiji i Nepalu.

Kao društveni radnik pretežno se bavio pitanjima poljoprivrede te je iz te domene objavio više znanstvenih rada.

Naš Savez njegovom smrću gubi člana koji je svojim učešćem i radom u Narodnooslobodilačkom pokretu posebno zadužio naš kraj.

UABA Grada Rijeke i SABA PGŽ

MILIVOJ LALIN 1925. – 2012.

Istaknući antifašist, politički, prosvjetni i sportski radnik, bivši dugogodišnji predsjednik Udruge antifašističkih boraca

i antifašista Splita i Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije, bivši član Predsjedništva SABA RH i potpredsjednik Međunarodnog komiteta bivših logoraša Buchenwald Milivoj Lalín, umro je u 87. godini života.

Godine 1942. Milivoj Lalín je bio jedan od stotina splitskih mladića koji su se pobunili protiv talijanske okupacije i zato je, kao skojevac, uhapšen i osuđen na deset godina zatvora. Tada

je imao 17 godina i zato što je bio maloljetan, kazna mu je preinačena na dvije godine te je odveden u Italiju.

Nakon pada Italije iz Perugie transportiran je u Njemačku, najprije u logor Dachau, odakle je odveden u zloglasni Buchenwald. Splitski srednjoškolac Milivoj Lalín je u Buchenwaldu postao broj »35484«. Kao pripadnik ilegalne grupe logoraša sudjelovao je u sabotažama. Pred kraj rata prebačen je u logor Halberstadt. Tijekom evakuacije logora uspio je pobjeći.

Radio je kao novinar, profesor hrvatskog i francuskog jezika, a bio je i dugogodišnji direktor splitske Osnovne škole »Bruno Ivanović« (Lučac).

Bio je osnivač i urednik lista »Dječja radost«, te višegodišnji predsjednik Radničkog nogometnog kluba Split.

Dodijeljeno mu je više odlikovanja.

Posljednji ispráčaj Milivoja Lalína bio je 24. kolovoza na splitskom groblju Lovrinac.

IVAN KOSIĆ 1918.-2012.

Dugogodišnji aktivist u Udrudi antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka. Rođen je 1922. god. u mjestu Kornić na Krku.

Osnutkom SKOJ-a 1942. god. u Korniću postaje njegov sekretar. Prije kapitulacije Italije 1943. godine s još četvoricom mladih istomišljenika prešao ilegalno u partizane. Raspoređen je u II. brigadu Primorsko-goranske divizije, a koncem travnja 1944. god. raspoređen je u I. Ličku brigadu 35. divizije. Rat je završio kao komesar čete.

Po završetku vojno-financijskog školovanja prebačen je u službu kontrolora u financijskom odjelu 3. armije u Novom Sadu.

Iako lažno optužen kao Informbiroac odrubljen je pet i pol godina na otoku Sv. Grgur i Golom otoku, uprkos tome ostao je vjeran ideji antifašizma do kraja života.

Tajnik UABA otoka Krka postao je početkom devedesetih i sačuvao cjelevitost Udruge uz pomoć drugih članova.

SKRB O SPOMENIČKOJ BAŠTINI

♦Udruga antifašističkih boraca i antifašista »Jug« Zagreb veliku pozornost pridaje održavanju i obnovi devastiranih spomenika na svom području

U organizaciji Udruge antifašističkih boraca i antifašista »Jug« Zagreb povodom Dana antifašističke borbe upriličen je obilazak spomenika NOR-a na tom području. Položeni su vijenci, održani satovi povijesti i evocirane uspomene na ratna događanja. Raduje saznanje da u suradnji s tijelima lokalnih vlasti i Gradskim poglavarstvom Zagreba ima sve više uređenih i obnovljenih spomenika koji se primjeroeno održavaju.

Jovo Ivanović, predsjednik i Josip Imprić, član Predsjedništva UABA »Jug« Zagreb govorili su ispred spomenika i spomen obilježja o značenju Narodnooslobodilačke borbe naroda Hrvatske, partizanskim borcima i borbenom djelovanju jedinica koje su na tom području, uz pomoć mještana pružale otpor okupatoru. Članovi udruge pohodili su spomen-obilježja u Kupinečkom Kraljevcu i Odri (obnovljena ove godine), Remetincu, Čehima, Rakovom Potoku, Hrašću, Horvatima...

Područje koje danas »pokriva« UABA »Jug« Zagreb bilo je za vrijeme NOR-a »tajni kanal« i veza kojom se odlazio u partizanske jedinice na oslobođeni teritorij. Na putu u partizane, primjerice, prošli su ovim terenom pjesnici Vladimir Nazor i Ivan Goran Kovačić, koji su pristigli u Horvate 30. prosinca 1942. godine.

B. M.

Snimio: Josip Kota

Spomen zid žrtvama fašizma u Rakovom Potoku

Obnovljena ploča s imenima poginulih u Odri

Polaganje vijenaca na spomenik u Kupinečkom Kraljevcu

Počast na grobu narodnog heroja Kreša Rakića

Spomenik kipara Šime Vulasa podhumskim žrtvama u Sobolima